

Slovenski GLASNIK.

Lepoznansko - poduččen list.

Štev. 3.

V Celovcu 1. marca 1866.

IX. tečaj.

Slovenec sem!

(Zložil J. Gomilšak.)

Slovenec sem!

Takó je mati djala,

Ko me je dete stovala;

Zatorej dobro vem:

Slovenec sem!

Slovenec sem!

To jasna pamet v glavi,

To v srcu blagi čut mi pravi;

S ponosom reči smem:

Slovenec sem!

Slovenec sem!

Jaz ljubim očetnjavo

Gorim za njeno čast in slavo;

Kar čutim, to povém:

Slovenec sem!

Slovenec sem!

Od zibeli do groba

Ne gane moja se zvestoba,

Da vsikdar reči smem:

Slovenec sem!

Klosterski žolnir.

(Izvirna povest iz 18. stoletja, spisal J. Jurčič.)

(Dalje.)

V.

Zima je bila nastopila. Debel sneg je pokrival nižave in hribe, polja in vinograde; pa tam na pokopališču je tudi pokrival gomilo stare gospodinje iz Kodranije. Žena vremenske spremembe ni preživela. Katrica je postala sirota. Zdaj ni imela niti očeta niti matere, le stric jej je ostal, in stric, čeravno jo je rad imel in ga je tudi ona spoštovala bolj ko vsacega svoje bliže in daljše sorodbine, stric — jej vendar ni bil tako ljub, ko popred, saj jej je s svojo prepovedjo slabo srečo naklonil. Res je mož vedel tehtne in veljavne besede govoriti in deklici do zobca razložiti, zakaj bi ne bilo prav, če tujega mladenča z nimar ne pusti. Skazal jej je do pike, da je

Glasnik IX. tečaj.

najbolje, če se človek peča z ljudmi svoje vrste in da za prevzetnostjo prihaja rado kesanje. Katrica je bila prepričana, da je stric prijor moder mož, ki je veliko v bukvah bral in sam veliko že dočakal na svetu; ali vendar jo je včasih misel obhajala, da tacih reči, ki globoko iz srca izvirajo, v svojem posvečenem stanu sam ni skušil, da torej vendar vsega ne vé. Sosebno jo je peklo, kar je stric konec svojih govorov pristavljaj, da namreč žolnirju ni bilo družega na mislih, kakor da bi jo v slabo ime pripravil in potem pustil. „Nič ne misli,“ djal je, „da bi te bil kedaj namenjen vzeti pošteno v zakon. Kaj bo s teboj? On ni za kmetijo ali kupčijo, ti ne za gosposko življenje. Taki ljudje nimajo družega kakor gladke jezike; vesti in poštenja malo ali pa nič. Zató bi bilo greh, ko bi ga poslušala. Človek je slab. Če molimo, ne vpelji nas v skušnjavo, ne smemo s svojo voljo va-njo zahajati.“ K tem modrim besedam je prijor še pristavil in čutiti dal, da ima še druge razloge, zakaj ne bi privolil, tudi potlej ne, ko bi jo žolnir bil naravnost snubil. Dasi je bila Katrica v srcu preverjena, da, če je tudi ves gosposki stan tak, kakor je stric mislil o žolnirji, on vendar nima nobene teh hudobnih lastnosti —: vedela je, kaj četrta zapoved veli in si je trdno namenila, da se ga bode ogibala.

Ne vé se, če je Katrica ta svoj namen skozi in skozi tudi spolnovala. Gotovo je, da žolnirja pri belem dnevi ni bilo videti na Kodraniji, da je vsako nedeljo Katrica oči v tla pobesila in hitreje šla mimo njega, če je pri cerkvi stal. Ali hudobni svet je trdil, da je bila undan, ko se je razglasilo, da je žolnir precej obolel, vedno objokanih oči in da je po ovinkih pozvedala, kako se mu kaj godi; hudobne ropotulje so dalje hotele vedeti, da po noči večkrat pes hudo laja na Kodraniji in da je pastir videl iz svojega ležišča v mrvi na kozolcu nekaj kakor senco stati pred omreženim oknom Katričinim. Pa hudobni ljudje tega ne razumejo, ne pomislijo, da je pes lahko kako klado na tnalu ali pa mesec na nebu oblajeval, in da je pastir utegnil videti samo topolovo kobilo, ktero je Mihelj tam na zid naslanjal. Kako so mogle torej stare zoperne kavse za gotovo okrog trositi, da Katrica žolnirju še zdaj ni fige pokazala.

Pust dan je bil, meglen in mrzel. Že na pol tri je ura kazala, in še nihče ni solnca v navadnem blesku videl vsega dopoldne in popoldne. Samo malo svita na nebu je pravilo, da se že precej na zapad prevrača.

Prijor Avguštin je v svoji izbi na stol naslonjen sedel in v neko pisanje zrl s strmečimi očmi.

„Kje praviš, da si to pismo dobil?“ vpraša mladega meniha, ki je spoštljivo za njim stal.

„Pri svoji teti sem bil v mestu“ — odgovori oni. — „Tuji gospod, ta inženir je je menda kje izgubil in njegova gospodinja je je moji teti prinesla brát. Ker sem ravno na to naletel, dobil sem je jaz v roke. Jaz sicer tudi ne razumem, pa videl sem med vrstami vaše in druga imena, zató sem si mislil, morda ne bi bilo napečno, da je vam pokažem.“

„To ni prav, da drugih pisma beremo, če jih tudi na potu najdemo. Prav za prav bi se moralo neprebrano nazaj dati tistemu, čegar je. Ali ravno to je morda v prave roke prišlo po božji naključbi. Ali nič ne veš, kaj je tu pisano?“

„Nič,“ odgovori menišec.

„To se vé, laško je. Je že dobro, le pojdi!“

„Čestitljivi gospod prijor! ali ne bi bilo dobro, da bi je precej eden nazaj nesel; če je vaša volja, jaz sam? Ženska me je prosila, ker misli, da bi ga morda pogršel, kedar —“

„Že dobro, vse bom jaz poskrbel.“

Ko je bil prijor sam, prehodil je kake tri pote svojo sobo. Potem se zopet vsede in zopet bere. Pisano je bilo nekemu Brevaniju in spodej je stalo samo ime Adam. Ker še ni bilo zganjeno, tudi ni bilo nobenega napisa, kam je namenjeno.

Postavljamo je le-sem, ker je edini vir, iz kterega se da vsaj nekoliko sklepati, česa je naš čudni junak doživel, predno je v Kostanjevico prišel, da-si so nekatere reči jako nejasne.

„Ljubi moj Brevani! Vem, da se ne čudiš, kako je to, da nisi že dalje časa ničesa slišal od mene, saj ti je znano, da se mi svet in življenje ni moglo več priljubiti, kar sem v prvi — tisti blazni ljubezni imel toliko bridke nesreče; znano ti je, da sem se zopet poprijel svojih ukov in se lotil svetomerstva, da bi pozabil sam sebe in Evgenije. Kakó mi je to po sreči šlo, povzameš iz tega, če ti povem, da sem bil že večkrat skoro tako daleč, da sem mislil storiti, od česar si me nekdam samo ti odvernil, ko si mi ob pravem času smrt iz rok izvil. Tačas in še nekterokrat potlej, ko sem po raznih krajih taval, polja in pustinje premerjaval, bil sem malo malo hvaležen za tvojo skrbljivost. Pred nekaj časom pak sem se toliko spremenil, da ti hvalo dajem za tisto uro. Sicer se mi v tem hipu zavire nekaj na pot postavljajo, pa upam, da bom vendar zmagal in pri tem mi boš ti pomagal, da-si ravno sva si daleč narazen. Smejal se boš, če ti povem, da je zdaj tisti mož, ki mi kamenja na pot vali — menih, naslov in ime mu: prijor Avguštin, tisti pri kterem sem pred več meseci svoje delo izvršil. Smejal se boš morda tudi, ako ti svoje početje naznam; vendar že naprej ti prepovem vsako sojevanje mojega zdanjega djanja in nehanja; ne prašam te za svet, ampak prosim te pomoči. Zaljubljen sem se v eno — kmetico. Ime njeno ti bo barbarično zvenelo na uho: Katrica jej pravim. Ko sem jo vprvič zagledal, strmel sem in na vsem životu sem se tresel, ker mislil sem, da je tukaj — Evgenija. Na tanko njena podoba! Dete me ljubi in jaz menim, da bom še enkrat živeti začel; imeti jo moram, ako imam sam kmet postati, ako vse premoženje za njo dam, imeti jo moram, ako se mi ves svet v bran stavi! In ti me poznaš, da sem mož, ki večidel izvrši, kar si nameni. Tukaj pa je ta menih, stric njen, ki me ne more. Že ene krati se je zaletil ob-me in vselej me je popadlo, da bi ga bil strl med prsti. Skusi mi ti dobiti katoliški rojstni list in druge reči, kterih je treba, pod mojim imenom. Denarja ne varovaj, samo spolni

mi željo. Najprej bom skušal naravnost in postavno priti do vrha. Če mi ne pojde, jaz ne vem, kaj bi vsega ne storil za-njo. Dete bo šlo z menoj! Zato mi pošlji denarja. Samo ob sebi se razume, da oporoko, ki sem jo v tvoje roke izročil, da obračaš moje premoženje, kakor sem zapisal, če v petih letih nič ne slišiš od mene, s tem oporekam. Spolni kaj kmalo prošnjo svojemu prijatelju Adamu.“

Nekaj čudno je vrelo in gorelo po patru priyorju, ko je to pismo bral in bral in vsako besedo premišljal.

Zdaj še le se mu je zdelo, da pozna tega človeka.

„Skusi mi dobiti katoliški rojstni list,“ bere pater. „Zakaj pristavlja pridevnik katoliški? To bi se moralo samo ob sebi razumeti. On ni katolik. To sem precej mislil.“

In nehoté ga obide malo zadovoljnosti, da ima to dokazano pred seboj, kar je popred samo iz omahljivih vzrokov ugibal.

„Ni katolik. To se vidi tudi iz zaničevavnosti, s katero govori od menihov. Le stoj, ne boš se smejal ni ti ni tvoj pajdaš; ampak izvedela bosta oba, da vama ni treba vsega sveta v bran. Videl boš, da si moža zalotil, ki ti bo z božjo pomočjo sam kos, če je tudi menih. Ne pojde to namišljeno dete s teboj! Čudno!“

In zamišljen je prekoračil sobo. V eni reči si je moral priznati, da se je vendar motil v žolnirju. Nikdar ni mislil, da bi bil tujec zares namenjen, Katrico v zakon vzeti. Pismo pak govori nasprotno.

„Kaj je početi? dolgo pomišljati ni časa; kolikor pred mu stopim pred oči, toliko boljše je. Precej mu moram povedati, da poznam njega in njegove naklepe. Sam Bog bodi zahvaljen, da sem ob pravem času to reč do tal pregledal. Kdo vé, kaj bi bil storil še jaz sam, ko bi tega ne bilo, morda bi bil nevedoma še privolil v dušno in, mogoče da, v telesno pogubljenje deklíčino.“

Zgane pismo ter je spravi v rokav svoje halje. Potem ogrene plašč, potegne naglavje do čela in da ne bi na potu brez dela bil, vtakne še brevir v žep. Ker je bil ravno eden izmed patrov na njegovem konji v hribsko vas Rémuse k nekemu bolniku odjezdil, prijor pa družemu konju ni zaupal bremena svoje častitljive osebe, moral se je peš napotiti. Nikomur v kloštru ni povedal, kam je namenjen.

Krenil je proti mestecu. Naj bo že, da je hotel pred mrakom svojo reč opraviti, ali da se je hotel s hojo ugreti, ali pa so bili hitreji koraki nastopek notranje razburjenosti; stopal je tako naglo po zmrzlem snegu, kakor bi bil v najkrepkejih mladenških letih. Ko se je približal hišam takraj Krke, zunaj mesta, opazil ga je marsikdo. Mali fantalinje, ki so se po negloboki drči na senčicah iz desák zbitih drsali, pobegnili so z viškoma popustivši prekucnjene seni na mestu, kajti bali so se resnega moža, da jim ne bi s prstom zažugal in porekel: „Kaj črevlje trgate!“ Tam se je kaka gospodinja, ki je ravno na vežnem pragu stala, naglo skrila za razpokana vrata, ker ni hotela se pokazati gospodu priyorju v zamazanem prtu in raztrganem moževem kožuhu; tu je zopet boječ kmetič, ki je z

odra namešene klaje nesel, na lestvi postal, da ga ne bi pater videl, ker je bil ravno razoglav in torej ni mogel spoštovanega duhovnega gospoda spodobno pozdraviti.

Tako je prišel prijor Avguštin do vegastega lesenega mosta na južni strani otoka in je stopil v mesto in potem naravnost proti Lešpetini hiši, kjer je žolnir stanoval.

„Sveta Marija, naša pomagavka! —“ zaklicalo je staro dekle, botra Lešpeta, ko je skozi oknice zagledala prijorja. Kolovrat je ustavila, kodeljo popravila in se hitro otepla predivnega lasja in pezdirlja. Na steni je visel molek, tega je brž snela in začela z ustnami gibati, kakor bi roženkranec molila; zakaj zdelo se jej je, da se bo gospodu neznansko prikupila, če jo v molitvi zalóti. „Hvaljen bodi Jezus Kristus!“ pozdravila je ona prva meniha, še predno je do dobrega duri odprl, ter položila od sebe molek tako, da je zarožljaj.

„Amen! — odgovori Avguštin. — Ali ste sami?“

„Sama, zmerom sama. Kdo vpraša za mene revo,“ odgovori Lešpeta.

„Kje pa je gospod, ki pri vas stanuje?“

„O Bog ga zna, kod hodi. Davi je šel, pa bo drevi prišel. Undan ko je bil bolán, ostal je še pri domu, zdaj ga pa ne udriži devet vrvi. Zmerom okoli leta, ko stekel pes, če ni greh tako reči — ne zamerite, duhovni oče, jaz sem nevedna žena, ne vem nič razun kar v pridigi slišim. Ali ta gospod — Bog mu daj vsega dobrega — mi res pravo preglávicó dela. Vedno se bojim, da bo kje obtičal, da bo v vodo padel, ali pa obstrelil se. Zakaj, kar je tisto puško kupil, je vedno v hosti, pa mi ni še nikdar ene zajčje dlake, kaj bi rekla, še ene vrane ali ene vrabulje mi ni domú prinesel.“

„Kaj na lov hodi? Kam? V čegavo?“ prasha prijor.

Lešpeti je po glavi zašumelo. Nevedoma je morda svojega gospoda izdala, da v klošterske gozde zahaja. Potlačiti ni mogla besede, zato je jela prositi:

„Ovbe, gospod častitljivi! saj pravim, da nič škode ne stori; nič se ne bojte, on ne zna streljati, roka se mu trese, jaz vem, da ne zna. Nič ne škoduje, toliko ne, kar bi človek v oči vrgel. Zato jaz prosim za-nj, pustite mu to veselje. Saj vsacega človeka kaj družega veseli. Eni so na bogastvo in posvetne reči kar napreženi in vsi mrtvi, druge nas veseli božja čast in preljube — —“

„Le tiho, le tiho! — Kedaj menite, da domu pride?“

Lešpeta je strmela, da jej tak božji možak ravno tačas prestriže besedo, ko je svetih reči imela poln jezik.

„Kmaló kmalo ima priti. Saj bo zdaj mrak, v mraku pa dohaja. Če nisem jaz uboga žena prenevredna, malo bi posedeli pa —“

„Ne utegnem,“ odgovori prijor in vstane.

„Ovbe saj res, še nekaj bi poprosila, če smem!“

„Kaj tacega?“

„Davi, ko je gospod odšel, bila sem v smetivnici eno pisanje našla in sem mislila, Bog vedi, ali smem počeno okno zadelati ž njim ali ne. Zató sem je nesla Trobljavi materi brat. Tam je bil pa

pater Alfre (žena je mislila reči Alfred) in je je vzal, ne vém zakaj. Glejte, gospod bo morda tiste reči pogrešil, in Bog vé, kaj bi storil z menoj, ko bi ga nazaj ne bilo. Ali smem enega fantka v kloster poslati po tisti papirček?”

„Ni treba, bodem že jaz sam pisanje dal žolnirju nazaj,“ reče prijor, odpre duri in gre.

Žena je prebledela od straha.

„Ovbe, lepo vas prosim — vpila je za njim — za božjo voljo in pet krvavih ran božjih, oče duhovni, usmilite se in nikar mene v misli ne jemljite, recite, kar si bodi, samo tega ne sme vedeti, da sem je jaz z mize vzela.“

A prijor je bil menda kamenitega ali lesenega srca, nobene tolažbe jej ni dal v tej težavi. Predno je vedela, da ni nič odgovoril, bil je že deset stopinj od nje. Še v poznejih letih jo je vselej začela zgaga peči, kedar se je na to nevsmiljenost božjega moža domislila, da, celó po smrti njegovi mu ni mogla prav iz srca odpuštiti.

Ko je prijor Avguštin prišel iz mesteca ven tje do Krke, postal je nekaj časa in premišljal, ktero pot bi ubral. Nastajal je mrak, megla se je gostila.

Neka deklica, ki je butaro suhe brstí nesla iz gozda na glavi domu, videla je meniha, da je dolgo na enem mestu stal. Kaj je pomišljal? Ali se mu je že pozno zdelo iti na Kodranijo, kamor bi bil morda rad? Ali je hotel ob Krki iti kakor na sprehod, ako bi kje žolnirja srečal? Ali ga je kaka slutnja odvráčala od poti in mu velela za nocoj v kloster nazaj? Kdo vé!

VI.

Potreba je, da posegnemo za nekaj časa nazaj ter pogledamo za drugim človekom v povesti.

Žolnir je bil, kakor že omenjeno, malo zbolel precej potem, ko sta si bila prišla na Kodraniji s prijorjem navskriž. Krepka natora mu je pomagala kmalo zopet na noge. Ali po tej bolehnosti je imel še menj mirú ko pred. Dan na dan, v vedrem in sneženem vremenu, po solncu in mrazu je blodil od jutra do večera okrog. Sprehodov ob vodi se je bil menda naveličal; zató si je bil preskrbel puško in je hodil v hosto. Kmetje in meščanje so se bili počasi navadili čudnega tujca in njegovega početja, niso ga več tolikrat med svoje pogovore vpletali in celó ženske so ga z nimar pustile, tem laglje, ker se ni dalo nič novega o njem izvedeti, in jim je celo marsikaj še vero izpodbijalo na staro, mnogo obráno novico, da hodi za Katrico. Možaki so še včasi ugibali, kako je to, da si upa žolnir po klosterski hosti s puško hoditi, ker je očitno znano, da si niso menihi in on nič kaj na róke; pri tem ukrepanji so na zadnje do misli prišli, da prijor še nič ne vé o tem in da morda žolnir klosterskemu gozdnarju včasi kako dvajsetico v dlan potisne, da ga pusti na miru in mu puške ne vzame. To se vé, da so me-

ščanje poštenjaki iz tega za splošen pregovor posneli izrek: denar, denar, ta je mož, ki ves svet prevoha in ga nihče ne praša: hudir, kaj hodiš!

Tudi ta dan je bil žolnir v gozdu.

Trije mladi drvarji, ki so smreke sekali, slišali so že dvakrat popoldne strel. Bili so vsi trije mladi, čez dvajset let stari fantje, trdne kmečke postave. Podrli so bili že lepo razstavko dreves in so bili ravno okrog ognja posedli, da bi zmerznjene prste ugreli in svojo popoldansko južino iz mavhe iztrebili.

„Menda ne bo več solnca, mene zebe ko psa,“ reče Luka.

„Jaz še skoraj teh svojih krepelji ne morem ugreli, pri moji veri, da že sekire nisem čutil; bolj sem jo vzdigal iz navade, kakor da bi bil še kaj živca imel za nohtmi,“ pravi drugi grdogled in širokopleč velikan.

„Ali si slišal, Tone?“ praša tretji in kaže po gošči.

„Spet je strelil,“ odgovori dolgin Tone.

„Menda ga vrag moti, da v taki zimi trape lovi po grmovji. Nas eden bi zdaj rajši za pečjó ležal in malo zadremal, ko bi smel. Ta žolnir, škric, bi lahko pa noče; vrat mi zavij, če ga luna ne trka,“ pravi Andrejka.

„To je enkrat ena: tacim ljudém je dobro, pa sami ne vedó, da jim je.“

„Zato pa niso vredni, da sneg gazijo,“ modruje Luka najmlajši med njimi.

„Vesta kaj fanta,“ pravi Tone, „vama že smem povedati, saj smo prijatelji, vidva bosta jezik za zobmi držala, — jaz bom še enkrat tega žolnirja za goltanec ubral in ga bom prav po mačje strelsel; kedar ga bom po noči kje dobil na samem, pa se bova pogledala, da me bo ene dve noči pomnil.“

„Kaj ti je kaj v želodcu?“ vpraša Luka.

„Menim, da mi je; do grla sem ga sit. Saj si bil ti zraven Andrejka, tačas še ko je meril in sem mu bil tistega vruga po nevedoma prebrnil.“

„Tisto mizico!“ domisli se tovarš.

„Aha, tisto! Tačas me je bil pehnil, da sem se z jarka zvrnil. Tačas sem si ga že zapisal za ušesa. Prézal sem že včasi na-nj, pa menda s hudičem hodi, nikoli ga nisem samega zalotil. Če je pa še to res, da Kodranico zalezuje, primojdaha, reci mi eden, da ne bom storil pol pokore in da mi ne bo Bog dva smrtna greha odpustil, če mu malo glavo pošlatam.“

„Kedar boš šel nád-enj, le še mene pokličí,“ reče Andrejka, — „zakaj sam mu ne boš do živenga prišel, močan je ko devet vragov. To sem pa že tudi jaz včasi mislil, kedar me je zob bolel in nisem mogel zaspati, da je sram in sramota za vse fante tod okoli, če pustimo, da suknjač, ki se je iz devete dežele pritepel, naša dekleta vari.“

„Lejta vidva sta kaj neumna,“ pravi mlajši med njimi, „zdaj-le je prav lepa prilika. Vsak en češarek vzemimo, pa bo tekel ko pes iz kašče.“

„Ta tvoja ne velja nič. Ti ne veš, kaj je tepež. Jaz imam že trikrat glavo ubito, tukaj-le, tukaj, pa tu-le. Zató vem, kaj se to pravi: udri ga! On ima zdaj nabito puško v pesti, šembrano pravo risanico, pet križatih je sam Holte, ki olje prodaja, v Novem mestu za njo dal. Pa se zapódi va-nj, da ti bo zakadil pest svinca tje v tvojo starko, ki ti bo potlej, predno bo leto in dan, segnila in te pokopala.“

„Če hočeta pa pojdimo, jaz mu bom sam puško vzel in bom zbežal ž njo, vidva ga pa prekresajta!“

Še nekaj časa so trije poredneži pomišljali in prevdarjali, potem so si vsekali vsak en kolec, poteknili sekire pod nakleščeno kopico smrečja in so naglo za vrstjo stekli po gošči, proti strani, od koder se je ravno kar slišal strel.

Žolnir je sedel na kamenu, z mahom poraščenem in iz snega štrlečem. Bil je oblečen v gorško dolgo obleko iz rujavega sukna, kosmata kapa je pokrivala pol čela, uhlji so bili čez ušesi potegnjeni. Puško je bil ob sebi na kamen naslonil, pod nogami pa je v snegu ležalo nekaj krvavih veveric in dve sraki. Imel je lep razgled pred seboj, megla se je bila vlegla v nižavo, dolina pod njim je bila jezeru podobna; okoli njega je bilo natovorjeno golo in mahovato skalovje, med katerim je tu pa tam rastel brinov grm, ki je bil pol otresel se sitnega sneženega bremena, pol pa še prestrešen z mrzlo ledeno skorjo; zad za njim in unkraj doline pak je na porobji žalostna stala bela gola breza med gosto, živo-zeleno smreko. Vse to pa je bilo menda možu malo mar, sedel je že dalje časa, glavo naslanjal v dlan in oči imel v tla uprte.

„Hej gospod, mrzlo je mrzlo!“ tako ga ogovori Luka, ki je bil sam stopil iz gošče. Lepo veverico ste tu ustrelili, ali bi ne hoteli meni repa dati. Glejte, za kučmo bi se kaj lepo podajal?“

„Vzemi!“ djal je žolnir, ki bi se bil menda rad iznebil tovarša.

„Glejte ravno prvi dve tačici ste jej odbili čisto preč in preč. Dobro puško morate imeti, slišal sem, da jo je Holte iz mesta prinesel. Malo jo bom pogledal, nisem še videl tacega kleka; na kresivni kamen se to sproži?“

Rekši vzdigne puško ter jo potehta v roki. Ob enem se ozre in ko vidi, da sta njegova tovarša komaj deset stopinj za njim, stisne jo pod pazduho in zbeži ž njo po dolini.

Osupnjen gleda žolnir za njim, vstane in kliče: „Stoj, potepin.“

„Ti si potepin ti, prokleta planka!“ zavpije mu za hrbtom Andrejka. — „Kdo ti je rekel po tujih hostah hoditi in božjo žival pobijati.“

In ko se žolnir ozre, vidi, da je kolec zavdignjen nad njegovo glavo. Hitro se upogne, pa udarec mu pade vendar čez levo ramo. Jezen zgrabi sovražnika za roko in mu izvije kol iz rok. Ali v tem hipu ga drugi loputne od zadej čez hrbet, in predno se proti novemu

sovražniku ozre, dobi že tretjo čez glavo, da se pri tej priči v sneg zvrne.

„Bode že, le pusti ga; za enkrat mu bo zadosti,“ pravi Tone.

„Če ga le nisi ubil,“ reče Andrejka.

„Kaj še, človek ima trdo čepinjo, jaz vem, imam že trikrat bučo prebito. Hoj, slišiš ti, Luka, puško mu daj nazaj, saj nismo razbojniki.“

Uro potem, ko so ti trije junaki odšli, vstal je tudi žolnir s tal. Kri, ki mu je tekla z glave, zmerzovala je po laséh in po obrazu. V glavi se mu je vrtelo, težko je na nogah stal. Obveže se z ruto in pobere puško, ki je tri komolce od njega v snegu ležala. Bila je toliko pokvarjena, da je bil smodnik iz pipice iztresen in je kresivnega kamena manjkalo. Na njo se opiraje, počasi kobaca v dolino.

Medpotoma premišlja, kaj je pač napeljalo te tri fantine, da so planili na-nj. Poznal ni nobenega; ni se domislil, da bi bil kakemu človeku kaj žalega storil. Vzeli mu niso ničesa, mošnje se ni nobeden doteknil, celó puško je zopet dobil. Zdajci mu pride na um, da je eden rekel: „kdo ti je rekel po tuji hosti hoditi!“ Hosta je bila klošterska. „To je menihovo delo!“ rekel si je in če je bolj premišljal, bolj je mislil biti prepričan, da je prijor najel te tri, da bi ga pretepli. „Sešla se bova, in gorjé ti. Tako se me ne boš iznebil.“

Ko je prišel na plano, nehala mu je kri teči izpod tesne obveze. Tudi je otipal, da kosti niso poškodovane, da tedaj ne bo sile. Udarec mu je bil možgane pretresel in ga tako nekoliko oamnil, zdaj pa se mu je hitro vračala moč, kmalo že skoro ni čutil nič bolečine in je naglo korakal proti Krki.

Krvav, kakor je bil, ni se hotel za dne ljudém kazati, zato se je namenil še le ponoči vrniti se v mestice. Mrak je bil sicer že blizo, ali na mrazu pod milim nebom se mu vendar ni prileglo. K ribiču se napoti, da bi se tam umil in ocedil.

Ali kočja je bila zaprta, zastonj je žolnir trkal na okno in na nizka vrata, zastonj skušal kje pod streho priti. Vid je bil šel v krčmo nad frakeljček žganja. Domisli se, da mu je ribič pokazal kot v linici nad vrati, kamor bode ključek spravljaj od čolna, kedar ga ne bo doma in bi se hotel žolnir prepeljati čez vodo. Vid tudi danes ni bil pozabil svoje hvaležnosti skazati možu, kateremu se je imel zahvaliti, da se je v tem hipu njegovemu grlu dobro godilo. Pod poveznjenim ploščikom je žolnir našel ključ, in da bi se z veslanjem ugrel, odpel je čoln in počasi veslal ob kraji vode navzgor.

Ni bil še daleč od ribičeve kočje, ko izmed vrbovja zagleda prijorja. Poslednji je bil menda tudi njega opazil, kajti vidno je stopinje pospešil in ko je bliže prišel, migal je žolnirju z roko, naj ga počaka.

Žolnir je veslo podržal. Nekaj čuden smeh mu je zaigral okoli usten, ko je meniha zagledal. Prijor se je prestrašil, ko je

zagledal krvavi obraz in nekazno brado žolnirjevo, na kateri so se bili po sesedeni in zmrzli krvi lasje sprijeli.

„Ali ste se pobili?“ vpraša menih.

„Vam ni treba tako prašati!“ odgovori žolnir.

„Kakor se mi zdi, imate vi mene za osebnega sovražnika. Tega pa ne smete misliti. Kakor človek ste moj bližnji in vera me uči, da naj vas spoštujem — —.“

„To spoštovanje pa daleč sega!“

„Nasprotnik sem le vašim nameram. In ravno zató sem vas danes poiskal, da zadnjo besedo z vami govorim. Poslušajte me mirno in brez strasti. Tudi vi, morate mene spoznati.“

„Vstopite v čoln, tudi jaz imam z vami govoriti,“ reče žolnir.

„Noč se bliža,“ odgovori prijor.

„Nič ne dé, tudi v mraku me boste slišali.“

Čeravno nerad stopi prijor v čoln. Žolnir odrine od kraja in zaveslá med vrbovje. Za prva še ne posluša prijorja.

„Gospod! če ste se namenili na ponočno vožnjo po Krki in me nočete poslušati, moram jaz ven, noč je tukaj in nikakor me ni volja, z vami v mrazu v čolnu sedeti in vedno dalje od doma pomikati se,“ reče prijor.

„Saj si lahko mislite, da kar se imava meniti, ni nikomur družemu mar; torej je tembolje, čim dalje sva od ljudi.“

Rekši se nekako zasmije, da se ni prijor nič kaj dobro počutil.

Krka se na tistem mestu malo zavije. Vsi ugovori prijorjevi niso nič pomagali, žolnir je veslal naprej. Tema je vedno gosteja prihajala, ko sta se skrila za ovinkom.

Naposled položi žolnir veslo povprek ter se vsede na-nj.

„Zdaj govori, hinavec! potlej bom jaz. Kaj meniš, da res ne bom dekleta dobil, če so mi oni tvoji hlapci obraz opraskali?“

Prijorja je postalo strah in groza. Kaj bi bil dal, da bi bil zdaj doma.

Ob tem času je stopal po poti, streljaj daleč od Krke, imeniten možak, oljar Holte, proti Kostanjevici. Ker je bil priletnemu možu kožušek dobro kratek in tako ozek, da ga odspréd ni mogel speti, ampak ga je samo tiščal vkup, zeblo ga je tako, da je prav goste korake delal in hitel, da bi popred na gorko prišel. Ali težka banka, olja polna, ki mu je staro hrbtišče jezdila, težki čevlji, ktere je bil davi s salom namazal in so mu bili na nogah zmrznili, in naposled še te noge same, ki, nič več mlade, niso dosti naglosti utrpel, vse ga je oviralo v njegovem prizadevanji. Nevoljen je večkrat pocuznil s svojim bremenom, vrgel svoje male in velike merice, ki so na oprto z remenčekom privezane, sitno opletale mu po boku, čez ramo nazaj, in k ljubi mamki božji vzdihnil, kaj človek na tem svetu trpi za vsakdanjo skorjo, ktere na zadnje še grizti ne more, ko zobe pogubi.

Da bi mraz in težke noge malo iz spomina odpravil, jame številiti, koliko ima po hribskih vaséh denarja na ljudéh, ki so olje od njega na upanje jemali. „Krepotec trinajst, — ta bo dal

pesjo figo, ob novini ga bom moral spaziti, kedaj bo vino prodal — ; Valičevka, dva in dvajset, bo dala, rada plača, da le ima, kakor tudi Ostróžan tistih pet grošev. Slepó Mreto bom pa priveril, da bo jajec dala namesto denarja. Kaj svet misli, da jaz denar kopám, kajli? Vsak ima grablje, vil pa noče imeti. Jemali bi jemali, kedar pa pride daj, tačas se hudir pa v slamo skrije, če vé, da je Holte v vas prišel, in se dela, kakor bi ga doma ne bilo. Res bi bilo komaj, ko bi človek banko v luži natóčil in ne v novomeški štacuni; Bog ti meni grehe odpusti! Kar imaš dobička, tisto pa upaj, upaj, upaj! Od kraja je bilo še še! Zdaj se je pa svet razvadil, in če človek nočeš brez denarja posode natočiti, pa ne izvedeš nič, pa zastonj krevšaš od kmeta do kmeta, od bajte do bajte.“

Tako je Holte premišljeval žalostni stan in vidno propast svoje kupčije, ko na enkrat od Krke sem zasliši, kakor bi eden na pomaganje klical in precej potem kakor bi nekaj v vodo štrbunknilo. Prva misel mu je bila, da bi banko v sneg odložil in šel gledat, kaj je. Ali hitro se spremisli, strah ga spreletí, lasje mu po koncu vstajajo. „Kaj ko bi bil — povodnji mož? Na dno potegne mene in mojo dušo, in v grehah bi šel iz tega svetá in v pekel bi prišel za večne čase.“ To mu je prišlo na um in še pogledati si ni upal več tje med vrbovje h Krki, ampak potisnil je klobuk čez čelo in pozabljivi težke banke na hrbtu in utrujenih nog je tekel na vse kriplje, na vse moči, za žive in mrtve. Še le, ko je prišel vštric Vidove kočé, postal je toliko, da se je ozrl, ali ribič sveti ali ne, in da tri pote neznansko veliko sape vá-se potegnil. Vid je ali že spal, ali pa ga še domú ni bilo; zato je oljar zopet pospešil korake, da-si ravno ga je bil strah nekaj minil, ker je že blizo videl hiše in luči. Kolikor bliže jim je prišel, toliko bolj se mu je srce upokojilo, toliko laglje je premišljal, kako je slišal povodnjega moža. Na zadnje si je sam verjel, da ga je videl ob bregu hodečega, z izpuljeno vrbo na rami, kako je bil ravno njega zagledal in ga hotel doteči.

Blizo mosta na južni strani mesta je stala lesena hiša, krčma; tam je Holte potrkal s pestjó ob vrata in tako srečno pribežališče dobil pred mrazom in povodnjim možem. (Dalje in konec prih.)

Večni Žid.

(Po Schubartu, zložil Fr. Zakrajšek.)

Znad temnega pečevja na Karmelu
Prisope Ahasver; več ko tisočletje
Drvilo ga v obupu je po zemlji.
Ko Jezus križ je vlekel na morišče
In htel je, truda zvit, pred njega hišo
Počiniti, mu Ahasver dovolil ni
Ter pahnil je Odréšenika tje,

Da zgrudi se, in križ telebi na-nj.
Molcé je trpel Jezus. Smrtni angelj
Pa stopi k Ahasveru, mu grozeč:
„Ker nisi svojega Boga se vsmilil,
Odzdaj, hudobnež, mir neznan ti bođi,
Dokler ne pride On!“

O Ahasver, Rodi se narod za narodom; oni
 Gorjé, gorjé! od kraja tje do kraja Poginejo, razidejo se v nič,
 Peklenski duh te biča zdaj po zemlji. Le jaz ostanem, sam, brez upa smrti.
 Nikdar ti ne zatisne smrt oči, Zdaj s hriba strmega pod sé globoko
 Ker grob celó zaprl se je pred tabo, Telebim v morje, da poginem ondi;
 Da v hladu ti njegovem ne zaspíš. Al' moč vrtincev nese me na breg,
 In v grozi se življenja spet zavem.
 Znad temnega pečevja na Karmelu Obup me žene tje na Etné žrelo.
 Prisope Ahasver. Oči se mu vrté Jaz smrti milosti pričakovaje
 Od jeze in obupa, lasjé štrlé mu kviško, Trjusim besno koj v prepad njegov,
 In ko hijena piše srda ogenj. Da velikane clo trepet obide.
 Zdaj suhi prah izsuvši s svoje brade, In vpijem in prerjovem ž njimi vred
 Pomeri dolgo skalo z divjim okom, Deset predolgih mescev, tu divjam,
 Kjer kup leži mrtvaških glav. Da ganil bi moj vek clo trdo skalo.
 Ko besen zaletí se zdaj v grmado, Zdaj hrib zavre, in lava me izbluje,
 Ter zgrabi koj črepino, in s Karmela Jaz zacepečem, ha! in — spet živim!“
 Jo zatočí, da se leté razmrvi „Se vname gozd. Jaz udrim tje
 In v koščeké razbije. „To je oča!“ ko stekel
 Zarjove Ahasver, za njo še ena Med drevja žar. Z višave ljuti ogenj
 Še druga, tri in štiri, glej še sedem Zdaj kaplje na-me;
 Jih gre v prepad od skale dol do skale; Al' plam njegov me liže in smodi,
 „In te — in te!“ zatuli Ahasver, Sežgati noče me.“
 „In te so bile moje žene!“ — Al' „Zdaj grem med ravs besnečega
 Togota Ahasvera še ne jenja. „Zdaj grem med ravs besnečega
 Ko bi vihar drobil skalovje, človeštva,
 In lomil v svoji jezi hriba vrh, Ter stečem smelo tje v vihartni boj.
 Takó ž njegovih rok grmi v nižavo, Zasmeh jaz sipljem na Galjanca,
 Ko strmoglavijo črepine v dol. Zasmeh na Nemca;
 „In te“ — kričí na glas — „so moja A sulica ko šiba se zdrobí,
 deca!“ Ko steklo razletí se meč nad mano.
 „Ha, vse posekala je smrtna kosa, Zastonj je sekal mene Saracen,
 Le mene brani se, me ne zadene, Zastonj je tepla me svinčena toča;
 Le jaz, le jaz zavrženec ne umrem, Ko leča, tje zabrušena v železo,
 Ker najstrašnejša me preganja sodba!“ Je kroglá skakala od mene preč,
 „Jeruzalem se zgrudi v prah in sutje, In boja ljutega drobivni bliski
 Jaz davim vse, ker iščem smrti. So krotki švigali okoli mene,
 S predrznimi besedami Rimljana Ko bi plesali krog visocih skal,
 Preklinjam, zasmehujem in sramotim, Ki skrivajo v oblake trdno glavo.
 Da sitno mi življenje to konča. Zastonj je slona me teptala noga,
 Jaz vržem pod drobče se zidovje, Zastonj je brcal me srditi konj,
 Se vržem v ogenj; al' prekletje zmaga, Ko je on v bitvo tje podil prek mene.“
 Življenje je oteto — jaz živim!“ „Smodnik pod mano vnel se je v
 podkopo,
 „Mogočni Rim pojema. Jaz hitim Da zletel sem visoko gori v zrak;
 Pokopat se v njegovih razvalinah, Al' kedar pal omamljen sem na tla,
 Pod težo velikana mir dobit; Začutil, oh, pekoče le sem rane
 A velikan se zvrne — jaz živim!“ Dihaje v okrvavljeni kaluži
 „Pred mojimi očmi v stolétnih dobah Pokvečenih tovaršev.“

„Nad mano poknil je jekleni cep,
Orjak zastonj je vtrudil svojo roko,
Zastonj me davi rabeljnova pest,
Clo tigri skrha se nad mano zob,
In leva ostri krepelj obnemore.
Na to podam se tje sred kač in gadov,
Da v me izbrizgajo strupeno kri;
Tu dražim zmaja, ščiapljem mu greben,
Srditi gad me pika, kača grize,
Trpinčil me je zmaj, pa ne umoril.“

„Zdaj zvracam na trinoge smeh in
kletev,

Grim Neronu: Ti si krvopija!

Grim Kristienu: Ti si krvopija!

In Ismaelu: Ti si krvopija!

Trinog me tare, žge in raztezujе,

Jaz zvijam se ko črv, pa — ne
umrjem.“

„Gorjé, gorjé, ne umreti, ne umreti!

Počitka ne imeti, ha, ne tu ne tam!

V pogubo treskati življenje stokrat,
Trpeti v sladki nadi pekla muke.

In vendar ne otresti še prahú

In ne dočakati še blage smrti,

Ki davi milostljivo zemski rod.

Prekletje me drvi, da vlačim prašno,

Smrdeče to telo do konca dni.

Trpinčila tud' zanaprej me bo

Pošast duhá moreča: enoterost

In čas, ki, kar rodi, tud vse požre.

Gorjé, gorjé, ne umreti, ne umreti!

Prestrašni kaznovavec ti v nebesih,

Če ni se potolažil še tvoj srd,

Če imaš gori še groznejšo kazen,

O daj, da trešči v mé najhujša strela

In znad Karmelovega vrha

Teledi naj vihar mé po skalovji,

Da stegnjen tam doli obležim —

Izhropem in umrjem!“

Še ne izreče vsega, Ahasver

Se zgrudi skali enak; noč pokrije

Mu zdaj ščetinaste obrvi, in sladek

Nasmehlej zaigra se zdaj po licu

Zbledelem žitja trudnega trpina.

Glej, Ahasver umira! — Angelj pa

poslan

Z nadzemeljskih višav nakrat pristopi,

Ter ga odnese. „Tu počivaj v miru!“

On reče: „Na Karmelu tu počivaj,

Dokler ne pride On,

Ki svojo kri prelil je tud za tebe,

In ti odpustil!“

Brtavsov Jurček.

(Humoristične črtice iz domačega življenja; spisal A. Z.)

2. Kako se Jurček šivarije uči.

Drugo jutro posadé krojaški mojster Brtavska na nizki stolček, vzemó skupaj zvito obleko v roko in tako-le govore mlademu učencu: „Ná prvo delo novega stanú; spoznal bom po njem, koliko veselja in poklica imaš do našega dela, pa tudi koliko zmožnosti.“

Pazljivo je poslušal Brtavsek gospoda, ki je pri teh besedah razvil obleko in kakor bandero razpeto držal pred Jurčekom čudno, prečudno stvar, kakoršne naš mladi umetnik še žive dni ni videl. Ko zapazijo mojster, kako pisano ogleduje učenček dolgorepato stvar, govore mu dalje: „Nikar se ne boj pohlevnega fraka; dolga leta je pošteno služil svojega gospodarja, a sedaj so se predrugáčili časi za gospodarja in tudi za frak, dali mu bomo torej drugačo podobo. Tebi bodi izročén, da ga raztelesiš; vzemi tu škarjice in počasi

paraj šiv za šivom, nitko za nitko. Mihec! pojdi sem in pokaži Jurčeku, kako gre to delo od rok,“ reko naposled porednemu paglavcu, ki je Brtavsku za hrbtom sedel.

„Tako-le,“ uči Mihec ter klesti s škarjicami po šivih; „ako ti bode pa to prepočasno,“ zasepeče Jurčeku na uhó, „primi z vsako roko za en kos in rukni; saj si močen.“

Brtavsek neznano spoštljivo in plašno ogleduje k smrti obsojeno oblačilo; kar ne dá mu srce, da se ga z nožem loti; ali enkrat mora vendar-le biti in — zasadi škarje. Kmaló spozná, da je prehudó to delo za-nj. Da bi mu bili rekli mojster: prekíдай ta kupec gnoja, ali razkolji skladavnico drv — no, to bi bilo delo za-nj; ali na nizkem stolčeku sključen čepeti kakor polž v svoji hišici, z malimi škarjami bádati pa suvati . . . to ni bilo delo za našega krojaškega kandidata, za njegove krepke ude, ki doslej niso nikdar mirovali, če ni jedel ali pa počíval v svojem ponočnem gnjezdu. Kmaló ga zabolé roke in noge, ktere je moral pod stolčekom kot Turek sključene imeti; ko bi je bil stegnil, ni si bil gotov, da ne prekučne kterega pred njim sedečih gospodov. Že čuti bolečine tudi v hrbtu . . . bolečine v prsih, težave v srcu . . . oči ga skelé, debelo se nape-njajo, pot mu stopi na čelo . . . roke zastanejo. — Hoče kviško planiti, vse v kot vreči pa jo pobrisati domú; v mislih vidi svoje bratce in sestrice, kako veseli po paši skačejo . . . tu pastirji okoli ognja sedé pa krompir pekó, tam druga drhal svinkó zbija — on pa tukaj sključen sedí kakor v kurniku — —, pridejo mu na misel Mihčeve učilne besede. V grozni obupljivosti poravná hrbet in zgrabi z rokama za kosa —, Brtavsek, si misli, saj imaš krepke ude; če si doma poleno razcepil, še lože boš to pajčevino razparal, kdo bo tako počasno badal — in rěsk, rěsk razlegne se po sobi.

Vse kviško plane, vse se podí, vse drví v Jurčeka, kteri je ugledavši strašno zavezno vojsko, ki ga od vseh strani obdaja, zdaj sam spoznal, da je vendar-le malo preveč pokazal svojo moč. Kakor okamenel obsedi z odprtimi očmi in ustmi, v vsaki roci kos nesrečnega fraka.

„Nesrečnež! kaj si naredil?“ silnega glasú zavpije mojster. „O frak, frak, frak — — kaj poreče gospodar!“ joče mojster, roke vije in kakor iz uma omahuje po sobi.

Brtavsek bi rad govoril; ali s strahom zapázi, kako se mu od vseh strani bližajo pesti pa druge nevarne reči — že mu za vratom leži žuljasta roka . . . Jurček, Jurček, zdaj bo po tebi! — Kar zavpije: „Mihec mi je rekel, da naj ruknem, da bo šlo hitreje.“

Čudno moč so imele te besede — vsa vojska se vzdigne in plane v Mihca, ki je strahú kar počenil in roki na glavo položil; ali to ne pomaga nič, kajti preveč so ga menda vsi v čisljih imeli; vse suje, bije, maha — ta z roko, uni z vatlom, tretji s cunjo, kakor bi bil lisjak, kterega so ravno kar zasačili v kokošnjaku. Hudi kes stiska Jurčeku sree, ko vidi, kakovi kervavi sodbi je izročil Mihca; mraz mu stresa ude, ko ugleda, kako se ves polomljen na svoj stolček kobaca in se mu neznansko reži in s pestmi žuga. Kar ves

se treše, roka ni več za delo — pa tudi ni kar si bodi, za hrbotom imeti naj grozovitnejšega sovražnika. Vedno je pričakoval krvavega maščevanja.

V Mihčevem srcu se je res kuhal najhujši srd; zdaj je škripal z zobmi, zdaj žugal s pestmi, in ravno si je Brtavsek po stari lepi navadi s špeglastim rokavom nos brisal, ko ga od zadej maščevalna Mihčeva zadene — globoko globoko se mu vrine njegova šivanka. Kviško plane, stol prekucne, pri tem pa s tako silo butne ob dolzega mojstrovega pomagača pred seboj, da tudi temu stol izpodbije ter ga kakor je dolg in širok po tleh položi.

Štrašen ropot, vpitje, kletev, smeh. —

Ko se Jurček iz omedlevice prebudi ter čuti, da je še živ, nika si ne more razjasniti, kako se je hipoma vse to zgodilo; ali ko vidi, kako dolgobedrasti krojač svoje ude skupaj spravlja ter se od tal dviguje iz pod prebernenih stolov, kako srdito krvavi prst na svoji levici liže in grize, ko vidi, kako se mu njegova tovarša sladko smejeta in na ves glas krohotata, in ko še naposled Mihca na svojem sedežu ugleda, kako nekako šaljivo obraz grbanči, kakor bi hotel reči: glejte, kaj vse zna moja šivanka — takrat se mu še-le začne jasnit v premodri glavici, na enkrat spozná, od kod vsa ta homatija.

O grozno spoznanje! Zdaj je pa že po meni, misli si, stisne se za prekucnjeni stol, sapo na-se vleče — le zdaj in zdaj pokuka izza barikade. Orjaku s krvavim, zbodenim prstom se v divjem ognju zasvetijo oči, vzdigne svoja pajkova bedra — skok čez stole, in že čuti Brtavsek sovražno roko, ki ga za hlače vzdiguje. Zastonj — saj ni bil Jurček komarjeve rodovine, ne, da bi ga bil suhorček krojač prizdignil. Spet se nategne roka in résk — pokaže se na dolgo in široko velika rana v hlačah. Jurčkove kosti so rešene, razkačenemu gospodu se žolč ohladi in začne se smejati sam.

Jako se čudijo mojster tej vojski, ko v delavnico stopijo; ko zvedó kako in kaj, razjezé se malo in pravijo: „Pravega tepca sem dobil; ta mi bo vse raztrgal in pobil. Če se kmalo ne privadi, dali ga bomo retour.“ In res mu niso hoteli kar nič krojaškega dela več v roko dati, ampak zapodili so ga v kuhinjo, da mu gospa dadó kaj dela.

To je bilo kakor nalašč gospodinji, ki ravno ni imela dékle; porabila je torej za krojaško umetnijo odločenega Brtavska za prav prozajična opravila. Jurček je tovoril drva iz drvarnice v kuhinjo; čedil in snažil je lonce in kozice, nanašal vode v flašah in škaflih; zraven tega so ga pa še mojster časi poklicali, da bi red spravil med klopčič zamotanih niti, ali pa ga je porabil ta ali uni gospod v delavnici, da mu pritrese take ali drugačne robe, na kratko: bil je za vse.

Največ opravila je pa vendar-le v kuhinji imel; znal se je pa res kmalo tako umetno sukati krog ognjišča, da se je gospaj zelo zelo prikupil. Kedar so se mu hoteli prav zelo obnesti, dali so mu lonce, iz kterega so ravno jed prebernili in rekli: „Jurček! danes si bil priden — zato pa to-le polži.“

Nekoč se mu je pri tej pojedinosti nekaj prav smešnega pripetilo. Gospá so bili za svoje lačne želodce skuhalo v velikem loncu mlečne kaše in izpraznivši posodo veleli so Jurčeku: „Tukaj je nekaj za té!“ Jurček plane nad lonec in kmalo drdrá sključeni prst po notranjih lončevih stenah pa zbira kaše na kupček. Brtavsek nastávi posodo na usta — vzdiguje, vzdiguje in joj, v prevelikem ognji mu zmuzne glava va-nj. Vzdiguje, vije — ali strah in groza, lonec ne gre z glave. Na gospejin sméh privrè vse iz delavnice v kuhinjo, vse cuka in ruka, vleče in suje reveža Brtavska. Mili, žalostni glasi doné iz pod lonca, kateri pa krojaškim umetnikom kar nič ne omečé kamnitih src. Huje in huje je roj — kar . . . čof bútno Jurček ob steno, lončeni vezir se razletí v kose in pokaže se Brtavskovo prečudno tetovirani obraz.

Za take in enake malenkosti se pa Jurček ni kaj zmenil; vedno je prej slišal, če so gospodinja zatrobili pri vratih: Jurček, po vode! kakor pa: urno, šivanko v roke! Ali Mihec je imel še zmeraj piko na Brtavska; torej tudi nikakor ni mogel trpeti, da bi se mu bilo tako dobro godilo; sklenil je, da ga izpodrife iz kuhinje, naj velja, kar hoče. Več noči mu kar spati niso dali ti morivni naklepi — izmislil si to, izmislil uno in zopet zavrže. Vendar sedaj si jo je menda iztuhtal v premodri glavi. Ko čuti drugi dan, da so šli gospodinja od doma, izgubi se tihoma od dela in po prstih stopaje se plazi proti kuhinji; pri vratih sapo na-se vleče in poslušá — vse tiho, malo duri odpre — prazno, in smúk je notri. Ozira se po kotih, špega po posodah, kar zadéne na lonček smetane — ko bi trenil jo posrka in políže. Zasliši stopinje — nekdo se bliža — naglo vrže posodico od sebe in pobere kopita.

Modrega obraza se skobaca na svoj sedež; Jurčeku pa se nekako čudno nasmehlja, češ: zdaj in zdaj bodo na-te padli.

Duri se odpró, prikažejo se gospa.

„Jurček! ali si bil danes v kuhinji?“

„Drv sem nanosil.“

„Tako! — Paglavec, kaj si imel pa opraviti pri piskrih? Zakaj si mi smetano polizal?“

Jurček se izgovarja.

Mihcu kar veselja srce poskakuje, jeziček ne more mirovati da izblekne: „Saj res, gospa! še prav dolgo ga ni bilo iz kuhinje.“

Še le pri teh besedah gospa pogleda Mihca, pa mahoma mu seže v kústre: „Glej ga tička, glej — kako se je prodal. Kaj se te pa krog ust drži, Mihec? Ali si se pozabil obrisati?“

Nič ni pomagalo Mihčevo bistroumno izgovarjanje, našeskali so ga, in ker so ga še od poprej imeli v črnih bukvah, kar spodili so ga.

Zdaj so se začeli za Jurčeka boljši časi. Oj, koliko lože je dihal, od kar mu ni za hrbtom sedel strašni Mihec. Vsa nadloga pa le še ni minula z Mihcem, ostali so še v delavnici trije pravi poredneži, mojstrovci pomagači, kateri so zlasti v prvih tednih čudne ž njim počeli — ali ker je iz Brtavskovega življenja še veliko bolj važnega povedati, omeniti hočemo le samo ene.

„Jurček!“ reče mu eden teh gospodov, tu imaš štiri groše, pojdi mi s to-le stekleničico iskat polževe krvi.“

„Kam pa?“

„Le pojdi od vrat do vrat, bodeš jo že dobil.“

Jurček se ustavi pri prvem branjevcu. „Oče! ali imate polževe krvi?“ Čudno grdo zarenčé oče pri takovem pozdravu; Brtavsek misli: Tukaj že ne bo nič, in odide.

Ugleda veliko okno, v katerem je bilo nastavljenih mnogo mnogo flašic raznovrstnih barv. Tukaj menda bo, misli si in stopi noter. „Eno flašo polževe krvi!“

„Kaj?“ zavpije človek v prodajalnici ter kviško plane in Brtavska zgrabi za kuštre, „čakaj, ti bom že dal z menoj norce uganjati!“ Tako neusmiljeno Jurčeka stresa in miketá, da se mu v vseh barvah sveti pred očmi.

Tako hudih ljudi pa še ne, kakor so v Ljubljani, misli ubožček in stopi v prvo štacuno. Da bi pa nikogar ne razžalil, pomoli z eno roko stekleničico, z drugo pa denar na mizo položi ter prav pohlevno pravi: „Prosim jih, gospod, da bi mi dali za štiri groše polževe krvi.“

Neki mlad človek se mu debelo nasmeje in praša: „Čemu ti bo?“ Ko Jurček razloži kako in kaj, reče mu štacunar: „Polževa kri, to ti je silno nevarna stvar, tebi si je ne upam dati; pojdi domú in reci, da naj sami pridejo.“

„No, Jurček!“ poprašajo ga doma gospodje, „kje je kri?“ „Rekli so, da morajo sami priti, meni je ne dajo.“

Eden omolkne, druga dva se smejeta na vse grlo.

„Kje imaš pa denarje?“

„Tam sem je pustil.“ — Vsi omolknejo in se pogledujejo.

Dolgo Jurček od mesta ni nič več vedel in videl, kakor najbližnje hiše in ulice; ali ko je začel za gospó jerbasček nositi na trg in nazaj, odprle so se mu oči in ni se mogel načuditi toliki raznovrstnosti in krasoti. Najbolj se je veselil nedelje. Na vse zgodaj so mu naložili na klop dolgo dolgo vrsto čevljev in škornjic; vse te je bilo treba črne in svitle narediti, potem jo je pa v šolo mahal. Mimogredé je še v marsikak kotiček smuknil in si mesto bolj na tanko ogledal. Zvedel je tudi za marsiktere veselice svojih tovaršev in rad bi se jim bil pridružil; — ali če se je kam pokazal v svojem širokem gorenskem klobuku, v svoji kratki kamižoli, ktera je že cvetela na komolcih, in pa v svojih sivih hlačicah, na kterih so mu zadnjo grozno rano zakrpali z velikim zelenim kosom — povsod je vse v njega sililo in se mu smejalo. Edina njegova tolažba je bila torej — stričeva suknja.

Popotniki v arabski puščavi.

(Spisal Andrejčekov Jože.)

Če te je, dragi bralec! pripeljala pot v veliko kraljestvo Ogersko in si imel priložnost ogledovati in občudovati njegove znamenitosti, gotovo te je najbolj zanimala velika planjava, ki se razprostira med Karpati in Alpami in obsega 1700 štirjaških milj. Kolikor so presegle oči, videl nisi družega, nego neizmerno planjavo. Nisi ga zapazil obraščenega holmca, ki bi te bil prijazno vabil v svoje osenčje; še le po dolgem popotovanji si zagledal v daljini nekaj nakupičenega, kar ti je naznanjalo, da prideš čez kaj časa do kake madjarske vasi. Kako si bil vesel, ko si prišel že v večernem mraku do ljudskih stanovišč; sicer so bile le borne bajtice, ali tvojim trudnim nogam bolj po godu, nego visoke palače v velikanskih mestih. Kaka radost te je navdajala, ko si pomislil, da si zopet pri ljudéh! Morda si hodil dva — tri dni, da nisi zapazil žive duše na poti, še celo drevesa ne, kjer bi si bil mogel odpočiti v hladnej senci; le neizmerna pustina se je širila pred in za teboj; bil si kakor na morji. In to, dragi bralec! se je godilo zaporedoma, dokler si popotoval po ogerskeji nižavi.

Ali vse drugače je še, ako pride človek v peščeno puščavo kamenite Arabije. Tej se nikakor ne sme primerjati ogerska nižava, ona je, rekel bi, lepo obdelan vrt v primeri z arabsko peščino. Tukaj ne zapaziš niti zelene trave, niti hladnega studenca, ki bi ti dajal vsaj hladivne pijače. Le redko kje najde se kak grmiček, izpod ktereга curlja majhina vodica, tolika dobrota vsakej živečej stvari, ki zajde le-sem. Kolikor oči presežejo, povsod ni družega, nego od solnca razbeljen pesek, v katerem se poznajo sem ter tje velbljodove stopinje, ki ti kažejo, da so šli tod pred malo časom karavane; pa tudi te se dolgo ne poznajo. Vrtinec nastane, vzdigne pesek in ga zapodi na vse strani, ž njim pa tudi zagrne prejšnjo sled. Ne najdeš je tukaj hiše, kjer bi si sladko odpočil, pa tudi ne žive duše, ki bi ti postregla. Le Beduin, revni sin puščave, klati se po tej pustini. On nima nikjer domovja, vsa puščava je njegovo stanovanje. Njegovo življenje je popotovanje od kraja do kraja. Ako mu umrje oče ali mati, žena ali otrok, zakoplje ga v pesek ter potuje dalje, in če ga kedaj pot zopet pripelje na omenjeni kraj, ne najde ničesar od ranjnih, kajti veter je raznesel njihove kosti po puščavi s peskom vred, da morda dve skupaj ne počivate. Kako žalostno je to, ako pomislimo, da Beduini še po smrti nimajo pokoja, da sin ne vé, kje počiva oče, kje mati, da mu še zadnji spomin na nje odnese neusmiljeni veter in ga razkropi po puščavi. A Beduin se ne zmeni za vse to; saj je vajen takošnega življenja. Njegov zagoreli upadli obraz in suha meča so vajeni vsakoršnih težav. Beduin pride siromak na svet in ostane siromak do groba, pa še celó v tem mu ni dan pokoj. Koj po rojstvu začne svoje

popotovanje po puščavi in nadaljuje je še celo po smrti. On nima bogastva in krasnih palač. Velbljod, dolga arabska puška, samokresi in šotor so njegovo največe bogastvo. Velbljod mu je najdraža stvar. On ga preskrbuje z vsem, celó njegovo stanovanje nosi za njim po puščavi. Kedar ga tare lakota, služi mu velbljodovo mleko v živež, blato za kurjavo, žejo pa si gasi z mlakužno vodo, ki jo nosi seboj v mehu. Pekoče solnce in vroči pesek ga ne nadlegujeta veliko, saj ju je navajen od mladih nog. Naj več mu prizadene vrtimec, kedar začne sukati in odnašati pesek po puščavi; pa on že vselej vé, kedar pride sovražnik; ko bi trenil, vleže se velbljod na tla ter stegne svoj dolgi vrat daleč naprej, in takrat je tudi čas, da se vleže Beduin in tako leže pričakuje, da poneha veter. Pri vseh teh težavah in nevarnostih pa vendar Beduin ne zapusti svoje domovine, ampak jej ostane zvest sin. Pa tudi njegovega pobožnega duha ne zatara britkosti in žalostna osoda, ki mu je odmenjena.

Najlepši prizor v puščavi je proti večeru, kedar solnce zahaja. Nebo bolj in bolj rudeči in čarobno obseva široko plan. Sredi neizmerne pustine stoji Beduin s svojim velbljodom, kakor mornar na ladiji sredi sinjega morja. Prišel je čas njegove večerne molitve. Svojo preprogo, ki jo nosi vedno s seboj, pogrne po tleh ter poklekne na njo na pol sedé, obrnjen proti Mekki, in tako jame opravljati svojo večerno molitev. Njegova zagorela lica obseva divna svitloba zadnjih solnčnih žarkov, zraven njega pa stoji velbljod s povzdignjeno glavo, ter se ne gane, kakor bi poslušal pobožno molitev svojega gospoda. Nebo otemneva, in kolikor bolj se približuje noč, tem krasnejši je prizor; vidi se, kakor bi solnce v zemljo lezlo. Nastane večerni hlad; Beduin je opravil svojo molitev, pokrmil z revno pičo svojega velbljoda, potem pa se vleže k počitku. Trdi pesek mu je postelja, nočno nebo s svitlimi zvezdicami streha, velbljod pa njegov nočni tovarš, ki se je mirno vlegel zraven njega. Sedaj pa še priplava blede luna na nebo in obseva neizmerno plan, da se vsak pesek leskeče, kakor bi bila puščava posuta z biserji.

Ali drugače godi se popotniku, ki ni bil rojen v tej puščavi, kterege žene le želja po zakladih in upanje, po prestanih težavah mirno uživati pridobljeno bogastvo.

Solnce pripeka hudo. Oslabljeni potujejo karavanci po neizmerni peščini. Podplatje so jim opečeni, zagorela lica pokriva pekoč prah, človek in žival omagujeta, pa vendar silijo dalje, dalje v gotovo pogubo. Vrniti se ni več mogoče, za njimi, kakor pred njimi je peščena plan, ki je obdaja, kakor brezupnega mornarja sinje morje. Omahovaje stopajo velbljodje dalje, gonjači si jih ne upajo zasesti, da ne bi onemogli pod preveliko težo, le za uzdo se držé, da ne bi opešali. Solnce stoji na nebu, kakor začarano, ne premekne se s svojega mesta. Krasno solnce, ki je nam tako dobrótlija stvar božja, ki vso naravo poživlja, to solnce je tu morivno orodje vsakej živej stvari. Huda žeja je tare, jezik se jim je prisušil k nebu, da skoro ne morejo govoriti. Stiskajo se skupaj, da bi eden drugzega senco vlovili in s slabim glasom prosijo vode; ali ni je nikjer kapljice

krepčavne pijače. Pomagati si ne morejo več, pobijejo velbljoda in popijó smrdljivo vodo iz njegovega predala. Nekoliko okrepani potujejo zopet dalje. Pa solnce ne jenja pripekati in tudi žeja jame na novo žgati. Velbljodov ne morejo več pobiti, ker imajo samo potrebne, kajti potem ne bi mogli dalje in dohitela bi jih gotova smrt v puščavi. Žeja in pekoče solnce je tako oslabita, da popadajo kar na tla in toliko, da ne omedlé. Sedaj pokaže eden proti zahodu rekoč: „Lejte ondi so videti mestni stolpi, hajdi na noge, ohrabrite se, kmalo bode pomagano nam in živini.“ Vsi poskočijo veseli kviško in hité proti zaželenemu kraju. Pa o joj! to je bila le golju-fiva prikazen imenovana „fata morgana“, ki je zopet zginila in revne popotnike v obupnost pogreznila. Več ne morejo dalje; živina in ljudjé popadajo na tla ter hrepené po vodi. Med tem pa zaide solnce in hladni mrak nastopi. To je revnim, na pol mrtvim karavancem novo življenje; hladni mrak je zopet pokrepča in brž odrinejo dalje, da bi prišli do zaželenega kraja. Velbljodje zavohajo vodo in jame hitreje stopati, in ko drugo jutro zarija naznani zopet prihod pekočega solnca, prekoračili so puščavo in prišli v ljubo domovje.

Družinsko in državno življenje starih Slovanov.

(Odlomek iz J. in H. Jirečkove unkrat oznanjene knjige.)

(Konec.)

IV. Opravki v mirnih časih; deželna obramba in vojevavstvo.

Slovanje so se pečali najbolj s kmetijstvom. Največ jim je bilo mar, da so si iz zemskega krila pridelovali redivnega žita; oni so živino redili in bučelarili. Iz tega se lahko sprevidi, zakaj se niso radi premikali iz krajev, kjer so si enkrat svoja selišča utrdili, da-si tudi so je dostikrat trle vsakovrstne nadloščine in so jim sedeži zarad premoženja pretesni postajali. Nemška beseda „pflug“ je prvotno slovanska; torej plug slovansko orodje.

Rokodelstva in obrtnije so bile med njimi tako razdeljene, da so cele zadruge izdelovale samo ene vrste robo in so se tudi po svojem delu imenoval. Umetavnost to ali ono delo izvršiti je po očetu dobil sin po izreji, in tako je ostalo rokodelstvo v isti družini, v isti zadruzi. Po tem tacem nahajamo naselbine kovačev (kova-ri), kolarjev (koloději), rešetarjev, mjarjev, dehtarjev (theerbrenner), vinarjev ali vinogradarjev, podobarjev (črtoriji), ščitarjev (pušičarji), lončarjev, lepotičarjev (cetorazi), rudarjev (jilovci, rudnici) i. t. d. V Rusiji je obrtnijstvo še danes tako vravnano.*) Izdelano robo so potem vozniki in krošnjarji po deželi razvažali in raznašali na prodaj.

*) Tudi na Slovenskem vidimo kranjske Ribničane, ki od očeta na sina ostanejo lončarji in rešetarji ter raznašajo in razvažajo svojo „ruobo po vsem svajti“, vsled te čestitljive starslovanske navade.

Pri gradiščih ali višegradih so bili najživeji semnji. Okoli njih so se naredile prekupčevavne naselbine (podgradje). Samo tukaj so smeli tuji trgovci (gostje) svoje blago prodajati v ograji (týn, gostinnoj dvor).

Tudi domače blago so po gostem v tuje izvažali. Prejaslav in Mali Galič (zdaj Galacz) tik Donave sta bila kraja, kamor so postavljali iz Českega in Oggerskega srebro in konje, iz Ruskega kativno blago, vosek in méd na semenj in za to zamenjavali od Gregoy zlato, blago za obleko, vino in južno sadje. Skozi Krakovo in Česko je peljala imenitna kupčevavska pot v južno Nemčijo in Italijo.

Slovanje po svoji natori niso bili bojaželjno ljudstvo. Poglavna skrb jim je bila ohraniti in obraniti, kar so imeli. Za obrambo tega jim je bil grad, kateri je bil ali sredi močvirja ali tekoče vode, ali pa na porobji kacega hribatega kraja zidan (in se je potem imenoval ostrog), tako da ga je bilo treba samo na eni strani z nasipi zavarovati. Južni Slovanje so v ta namen mnogokrat porabili zapuščena taborišča rimljanska. Trdnjava sama na sebi je bila iz lesa. Še dan današnji se nahaja brez števila krajev, ki se še zdaj imenujejo gradišče (hradište, gorodišče), ki torej naznamovajo mesto nekdanjih slovanskih gradov. Ako je okrog grada rastel gozd, varovali so ga kakor najbolje zaslombo proti vnanjim sovražnikom. Skozi tak gozd, ki je bil dostikrat deset do dvajset milj dolg, držali so samo na nekterih mestih nadelani potje, ki so se deželna vrata (brány zemské) imenovali in ktere so posebno v varstvu imeli. Kjer pa kraj ni bil poraščen, stavili so Slovanje še posebne stolpe.

Kedar se je grad zidal, morali so se vsi stanovavci dela vdeležiti. Samo mejašem (chodi, krajišnici), kateri so imeli dolžnost meje varovati in braniti, ni bilo treba na delo.

Kedar je vojna protila, nosili so klicarji meč okrog in tako ljudstvo sklicali na boj. Orožni možje so se zbrali okrog svojih starešin, kateri so jim bili vodniki v vojni, vojvode. Vrzeli skozi gozde so potem s kladami zaslonili, meje na golih brezgozdnih krajih bolj zastavili in gradove popravili.

Orožje je bilo starim Slovanom: mlat (bèt, dremelj, buzdovan), meč, sulica (oštjep), lok in pušica (šip), poslednja s strupom otrovana (naljep), ščit in šljem. Ogibali so se boja na planem polji in so skušali sovražnika v gozd ali klanec ali zahribje izvabiti, ali pa mu škodovati s tem, da so na nagloma nad-enj planili. Da bi bili v sosedne dežele z orožjem v desnici po plen hodili, tega stari Slovanje niso poznali. Le malo rodov je, o katerih se to ne more reči. Tuje dežele so še le potem posedli, ko so je poprejšnji prebivavci popustili prazne.

V. Deželna ustava, pravo in pravica.

Slovanski knezi so bili iz prva samo vrhovni svečeniki (duhovniki) in sodniki narodovi in ob vojnem času njegovi vojvode. Deželne ali splošne reči so obravnavali v očitnih zborih (sbor,

snjem, vjece), katerih so se vdeleževali starešine večih rodovin, ali kedar se je kaj posebnega ukrepalo, tudi gospodarji plemenitih in svobodnih družin. Določevalo in razsojevalo se je po večini glasov.

Kneževi dohodki so bili: prineski in pridelki deželnih lastnin, desetina, ki se je pri deželnih vratih, v podgradjih in semnjih od kupčijskega blaga pobirala v deželi, in naposled davki, ktere so zbori včasih dovolili. Peneze ali denar so Slovanje zgodaj imeli, ker so se ga naučili od Rimljanov poznavati; vendar se je dolgo časa le menjavalo (semenj) in sploh blago z blagom plačevalo.

Iz te naredbe se mora razlagati, zakaj so imeli slovanski knezi malo oblasti, katerim je bilo samo v nevarnih časih mogoče zediniti narodove moči ter si je upokoriti. Ali komaj je bila nevarnost premagana in odbita, že je zopet zedinjenost nehala. Ta nezložčina je bila poglavitni vzrok, da so morali Slovanje v prvem času srednjega veka nektero nesrečo in nezgodo prebiti. Le sčasoma so prišli razvidni in oblastni knezi do tega, da so preveliko samostojnost in moč posameznih starešin odpravili, nazadnje na njihovo mesto svoje ubogljive uradnike posadili in tako največo zabrambo hitrega razvitka samovlastne knežje oblasti odstranili.

Slovanje so imeli vsi enako pravico. Plemenite rodovine so sicer bolj častili, ker le izmed njih se je župan volil, ali posebnih pravic jim niso dovolili. V zborih so imeli vsi starešine sedež in glas brez razločka. Kakor so pri sodbah le-ti razsodili, tako so se morali vsi udje brez razločka udati v razsodbo. Ženske so bile samostojne in spoštovane, ker mogoče jim je bilo za starešine, županje ali knežinje izvoljenim biti.

Pri vsem tem pa Slovanom robstvo ni bilo neznano. Rob je bil med njimi tisti, ki so ga v vojski vjeli, ali pa, kdor se je tako pregrešil, da so ga k temu obsodili. Tudi roditelji so svoje otroke prodali drugim za sužnje. Če je kak rob dobil svobodo, imenoval se je ogniščanin, ker se je s svobodnjaki na enem istem ognišču greti smel.

Postava (zakon) je bila kakor starodavna zapuščina posvečena in bogovom v varstvo izročena. Hranila se je v narodovih ustih v vezani besedi (vještby); sicer pa zaznamovana na deskah z nekakimi runami (črty, mjety).

Ker se pravo in zakon veže z bogovi, nastale so tako imenovane očiste ali božje sodbe. Te so bile: ognjena in vodena skušnja. Ognjena skušnja je bila ta, da je zatoženec moral prijeti razbeljeno železo; če se ni opekell, bil je za nedolžnega spoznan. Pri vodeni skušnji je bil tisti nedolžen spoznan, ki se ni potopil. Teh skušenj pa so upotrebovali le tačas, kedar ni bilo družega pripomočka, da se resnica izve.

Krvno meščevanje (osveta) je bila sploh v navadi. Če je bil kdo ubit, vzdignila se je cela zadruga nad zadrugo, v kateri je bival morivec, in dostikrat se je zgodilo, da niso popred mirovali, predno niste bili obe izkorenjeni in druga po drugi potolčeni. Te uničevavne

boje so skušali s tem ustavljati, da se je po sodbi razsodilo, da bosta dva ali več bojevavcev, v enacem številu od obeh plati, bila se med seboj in to je bilo klanje ali sjeđanje.

VI. Vera na bogove in božje službe.

Verozakon starih Slovanov je bil sámo češćenje vse narave. Cela narava je bila, kakor so oni verovali, oživljena z višimi bitji, ktera so bila ali dobra (bogovje, bozi) ali pa hudobna, zla (besi, bjesi). Bogovi so bili mogočniši, besi so činili le to, kar so jim bogovi dopustili. Zdravje, premožnost in zmaga — to je prišlo od dobrih bogov; bolezen, uboštvo, pobitje, to so naredili človeku zli besi. Samo po zimi so zadobivali besi večo oblast in so bili nad bogovi. Da bi si prijaznost dobrih bogov ohranili, ali če so bili ti razkačeni in so besom oblast dali, zopet sprjaznili se ž njimi, prinašali so jim darove (žrtvy) in delali obljube (objeti).

Tudi bogovi so bili zvezani med seboj v društvo, enako kakor zemljanje; vsi so imeli enega višega boga za očeta, vsi sorodni. Najviši bog je bil oblastnik v nebesih, Svarog. Solnčni bog (Dažd'bog, Chr's) in Ogenj sta bila njegova sina. Po Svarogu sta se imenovala, enako kakor potomci zemskih očetov Svarožiča. Med drugimi bozi sta imela prva mesta Veles, bog domače živine, Vesna ali tudi Lada in Siva imenovana, boginja poletja in rodovitnosti. Med besi je imenovati Morjana, kraljica zime in smrti, Trjas, bes strahu, Stribog, bes viharja.

Viša bitja niže stópinje so bile Vile, slovanske Nimfe, ktere so vladale po rekah in gozdih, med ktere so spadale poldnice (poludnice, boginje opoldanšnjega dne), dalje skrjeti (Schratteln) in djasi (vragi.) Ti vsi so bili večidel dobrotne nature. Zli so bili Vjedi, ki so stanovali v zraku in Ježdibabe, ki so bivale po zemlji. Solnčni in mesečni mrak se je pripisoval Vjedom, ker so Slovanje verovali, da ti osvetljeno šipo odglojejo.

Namembo in osodo so pri zibeli vsacemu človeku določile Rojenice (Sadice, Sudjenice). Sicer pa je bila Slovanom vera na nepremekljivo osodo tuja, kar se zlaže z njihovo mislijo, kako moč imajo bogi in besi.

Sicer pa so v posameznih rodovinah častili tudi svoje prednike ali dede kakor domače hišne bogove. To isto veljá o božanstvih skupnih žup in narodov.

Vera na volkodlaka (vl'kodlak, vampyr) in na móro (morus) je bila splošna. Duša jim je veljala za nesmrtno. Ko je telo zapustila, letala je po drevji tako dolgo, da so truplo sežgali. Potem še le jej je mogoče v stanovanje, ktero je umrlim namenjeno, in ktero je Slovan Nav imenoval in si je mislil polno zelenih travnikov in gozdov. V Navi je bil vsak človek v tistem stanu, kateri je imel na zemlji. Če je kdo popred umrl, kakor drugi udje njegove družine, bil je tam zapuščen in osamljen. Zató je bilo v navadi, da so se žene lastnovoljno dale s svojimi možmi sežgati, celo tó, da so se ž njim sežigale domače in gozdne živali, ktere je umrli pred

rad imel. Nahajajo se tudi izreki, iz katerih se lahko posname, da so si Slovanje zraven božje rajske Navi mislili še drug temen kraj, kamor so morali po smrti hudobneži in so se sešli z besi.

Posebnega svečenstva (duhovskega stanu) niso imeli Slovanje, kakor tudi stavljenih svetišč ali templjev niso poznali. Le Polabljjanje so v poznejih časih stavili božje hrame. Starešina, župan in knez so bili svečeniki, ki so bogovom darovali. Darovi so bili živali, sosebno goved, ktere so na grmadah vrhi gorá in hribov sežigali. Sicer pa so bili logi navadna svetišča, kjer so stale božje podobe in kamor so darove pod drevje pokladali.

Imenitnejši prazniki so bili: kračun (trjeby, wintersonnenwende), o tem času so zemskim in vodnim bogovom največ darovali; praznik v začetku pomladi, o katerim so Morjanino podobo sežgali in Vesno nesli na dom; pomladanski praznik (letnice, turice, rusalje), pri katerem so nočne igre igrali na mogilah mrtvih prednikov; in konečno kres (kapalo, sobotka kupadlo, sommersonnenwende), kedar so solncu in ognju darove prinašali. Večkrat so s pomladi, poleti in jeseni praznovali spomin svojih mrtvih.

Slavec.

(Spisal Primorski.)

Ta po svojem petji vsacemu dobro znana tica je selivka. Zapušča nas že zadnje dni meseca avgusta ter odleti v gorkejšje kraje v Azijo in Afriko. Boječa, rujavkasta tica, malo večja od vrabca, biva najrajša v grmičkih zraven kakega potoka ali pa žitnega polja. Večidel celo življenje na enem mestu preživi, ako je kaj ne zalezuje ali spodi. Blizo sebe ne trpi družega slavca, in še mladi, kedar količkaj odrastejo, morajo se nekaj preč od starih naseliti. Živé ob mravljinjskih jajcih, pobirajo muhe in črvičke, pa tudi jagode časih zobljejo. Ker so kaj radovedni, dadó se jeseni in spomladi loviti.

Naj bolj pa se slavček po petji odlikuje od družih tic. Ni je tice, da bi znala toliko vižic in tako mnogovrstno duševne čutljeje izraževala, kakor je ravno slavec. On zliva jezo in nejevoljo, strah in vdanost do družega v mične pesmice. Samec poje močnejše in prijetniše od samice. S pomladi, kamor koli greš, povsod ti njegovo petje na uhó doní. Kako mnogovrstni so njegovi glasi! Sedaj mu dere tužna pesem iz grla, zdaj pa glasno prepeva, da po hribih in dolinah zvoní, kakor bi orglal. Zvedenci ločijo 24 različnih vižic v slavčevem petji. Ta boječa tica poje po noči do ranega jutra, pa tudi po dnevi se časih tu pa tam oglasi.

Petje slavčevo k večemu deset tednov trpi in jenja o kresu. Kedar izvali, izgubi tudi petje, kajti prenježno za mlade skrbi. Slavni natoroznanec Bechstein je slavčevo petje razdelil v sledeče zloge in besede:

Tiuu, tiuu, tiuu, tiuu
 Špe tiu tokua,
 Tio, tio, tio, tio
 Kuutiü, kuutiü, kuutiü, kuutiü,
 Tskuo, tskuo, tskuo, tskuo
 Tsü, tsü, tsü, tsü, tsü, tsü, tsü, tsü
 Kuoror tiu. Tskuo pipitskuisi
 Tso, tso, tso, tso, tso, tso, tso, tso, tso, tso, tso
 tsirrhading!
 Tsisi si tosi si si si si si si si
 Tsorre tsorre tsorre tsorrebi
 Tsatn, tsatn, tsatn, tsatn, tsatn, tsatn, tsatn, tsatn, tsi
 Dlo dlo dlo dlo dlo dlo dlo
 Kuioo trrrrrret
 Lu lu lu ly ly ly li li li li
 Kuio didl li lulyli
 Ha guur guur kui kuio!
 Kuio, kuui kuui kuui kui kui kui kui
 Ghi, ghi, ghi,
 Gholl gholl gholl gholl ghia hudndoi.
 Kui kui horr ha dia dia dillhi!
 Hec, hec, hec, hec, hec, hec, hec, hec, hec, hec
 hec, hec, hec, hec, hec, hec,
 Tuarrho hostehoi
 Kuia kuia kuia kuia kuia kuia kuia kuiati;
 Kui kui kui io io io io io io io io
 Lu lyle lolo didi io kuia
 Higuai guai guay guai guai guai guai guai kuior tsiopi.

Slovenske narodne pripovedke.

1. Pastirček.

(Zapisal J. Benigar.)

Svoje dni je pasel mali deček v Istri blizu morja nekoliko krav, katerim je bilo tudi nekaj ovac in kóz pridruženih. Bilo je popoldan, in pekoče solnce je zemljo pripekalo. Kar zagleda deček tri lepe deklice, ki so na mehki trati spale. Bile so vile. Neizrečeno so bile lepe. Pa bile so si zelo podobne; skoro enake so bile med seboj. Mirno so ležale in vsaj na videz sladko spale. Deček ni nič mislil, da bi to mogle biti vile. Mislil je, da so navadne deklice, so se pa po solncu hodé utrudile, legle in zaspale. „Ali solnce je bo opeklo,“ misli sam pri sebi. „Skoda tako lepih obrazov! Jaz jim moram pomagati.“ Šel je potem na bližnjo lipo, nalomil si je prav košatih vej, ter je zasadil okoli dekličev tako, da jih solnce

nič več ni moglo peči s svojimi žarki. Ni dolgo, kar se vile zbudé in vstanejo, ter se začno čuditi in vpraševati druga drugo, kdo bi bil tako usmiljen, da jih je ubranil solnčni vročini? (Dobro so pa vedele vse, kar se je bilo zgodilo; kajti vile nikdar ne spé, le storé se, kakor bi spale. Upraševale so se le, da bodo videle, se bo li deček oglasil ali ne?) Pastirček se pa ni nič oglasil, marveč poskušal je ubežati, ker v vile ni mogel gledati; lasje so se jim preveč bliščali. Svetili so se, kakor suho, čisto zlato. Ali v trenutku so bile vse tri pri njem. Ni jim mogel uiti. Poprašale so ga, kaj hoče za dar, ker jih je pred solncem obvaroval. On se ni upal nič prositi. Ponujale so mu čudno mošnjo denarjev, ki ni v njej nikdar zmanjkalo rumenih cekinov; pa pastirček za vse to nič maral ni, ker denarjev še ni poznal. Da bi se pa z denarjem samo igral ogledovaje ga, tega ni hotel, pa saj je bil tudi denar merteve, on je imel pa živa goveda in ovce, ktere so mu bile čez vse. Videvši to velé mu vile: ko boš zvečer domu gnal, slišal boš za seboj od morja rompljanje vsakovrstnih zvoncev, pa nikar se nazaj ne oziraj, dokler domu ne prideš.“ To rekši, so zginile. Zdaj je še le deček spoznal, da to niso bile deklice, kakor druge, ampak brž ko ne vile. — Počasi se je solnce vse bolj in bolj nagibalo v morje in pastirček žene domú svojo čedico. Čim bolj se je bliževal domu, tim več zvonjenje in bingljanje je slišal za hrbtom; ali pozabil je bil, kar so mu bile vile naročile. Ko je bil že na poli pota, obrne se radoveden, da vidi, kdo toliko blaga za njim žene? Pa zagledal je veliko trumo krav, ovac in kóz, ki so šle iz morja za njegovim blagom. V trenutku pa, ko se je nazaj ozrl, je vse nehalo iz morja na suho hoditi. Samo tista truma ga je do doma spremila, ki je že zunaj bila. Da ni pastirček nazaj pogledal, imel bi bil neizrečeno veliko blaga; pa saj mu je bilo tudi to dosti, ker je tudi revne sosedé bogato obdaril z blagom, ktero so mu bile Vile prav čudno podarile.

2. O nestráshljivem dečku.

(Zapisał J. Plahtarič.)

Imel je oče sina, kteremu ni pripovedal nikdar ničesar o strahovih. Ko deček doraste, prosi očeta, naj mu dovoli, da si gre službe iskat. Oče mu veli: „Bodi pobožen, delaj pridno in ubogaj, posebno ti pa še priporočam, varuj se strahov!“ Sin ga vpraša: „I, kaj pa je strah? Pokažite mi ga, dragi oče! Rad bi ga videl in poznal.“ Oče mu odgovori: „Pojdi o polnoči na pokopališče, ter izruij iz vseh grobov križe in je znoši na kup! „Deček gre o polnoči na pokopališče, in stori, kakor mu je naročil oče. Ta ga je gledal za pokopališčinim zidom, ko je roval križe in je nosil na kup, ter se je čudil njegovej nestráshljivosti. Zjutraj pokliče sina in ga vpraša, če je storil, kar mu je bil velel, in če je videl strahú. Sin mu pové, da ga doslej še ni videl nikdar, in da ga če iti iskat. V nekoliko

dneh pride deček k rabeljnu, ter ga prosi, da bi ga vzel za hlapca. Rabelj mu reče, naj le ostane pri njem, ker potrebuje ravno sedaj hlapca; za plačilo se pa uže pogodita. Deček mu odgovori, da ne potrebuje drugega plačila, kakor da bi mu pokazal strahú. Rabelj mu veli: „Tega je pa pri meni dovolj. Ravno kar sem obesil tri razbojniké. Pojdi zvečer pod vislice ležat in gotovo vidiš strahú.“ O mraku gre deček ves vesel pod vislice. Vleže se in hoče zadremati, pa ne more, ker je majal veter obešence. Deček sname najbližnjega z vislic, položi ga na zemljo, in se vleže na-nj. Ali sedaj sta ga vznemirovala še ostala dva. Sname tudi drugega, in se vleže na-nj. Kar spregovori tretji obešenec in mu reče: „Kdo si ti, in kaj imaš tu opraviti?“ Deček odgovori, da mu je zapovedal gospodar, naj gre pod vislice spat. Obešenec mu veli: „Pojdi v bližnji gozd; pod debelo smreko najdeš monštranco in kelih. Odkoplji ju in nesi v bližnjo cerkev, kjer smo ju ukradli; zavoljo tega so nas tudi obesili. V znamenje, da si bil res v cerkvi, prinesi mi štolo.“ Deček gre, odkoplje ukradeno blago, nese je v cerkev, in prinese iz nje štolo. Sedaj mu pravi obešenec: „Hvala ti na tej dobroti! Plačilo ti je to: Pojdi v deveto deželo, tam najdeš dva grada. V prvem stanuje dvanajst vragov, kateri dohajajo o mraku v grad spat. V tega pojdi. Ko pridejo vrage, prižgi vsakemu svečo, prinesi vsakemu polič vina in speci pečenke. To stori tudi sebi. Ko vrage vse pojedó in popijó, pogasi vsaki svojo svečo; ali ti ne pogašaj svoje in ne ubogaj nobenega. To stori in bodeš srečen in bogat!“ Ko je nehal govoriti, izleti troje belih golobov proti nebu. Zjutraj gre deček domu, ter pové rabeljnu, da neče pri njem služiti, ker ne najde pri njem strahú. Prišedši deček v deveto deželo do omenjenih gradov, gre v družega, ter prosi grajščaka, naj bi ga vzel za hlapca. Grajščaku je bilo prav po volji, ker je potreboval hlapca, in vpraša dečka, kaj hoče imeti za plačilo. Ta mu pové, da neče drugega plačila, kakor da mu pokaže strahú. Grajščak mu veli: „Pojdi zvečer v oni le grad, tam ga najdeš gotovo. Če se verneš jutri živ, dam ti oni grad, pa še tega-le pol, mojo hčer pa za ženo.“ Deček gre v mraku v grad, in stori, kakor mu je bil naročil obešenec. O polnoči pride dvanajst vragov. Vsakemu prižge svečo, in tudi sebi; prinese vsakemu polič vina in pečenke. Ko pojedó vrage pečenko, pogasi vsaki svojo svečo, samo naš deček ne; hoteli so mu jo sicer vrage pogasiti, pa je niso mogli. Manjkalo je še pet časov do ene, ko spregovori eden od vragov in dečku reče: „Tu imaš ključ; pojdi v klet, kjer najdeš polno zlata!“ Deček mu zavrne: „Tega pa ne. Pojdi si le sam v klet; dobro veš, kje je.“ Vrag in deček gresta v klet. Ko prideta do nje, ponudi vrag dečku ključ, naj odpre vrata. Deček mu pa pravi: „Odpri si sam, kakor si zaprl.“ Vrag odpre, in klet je bila polna zlata. Potem gresta dalje, in prideta do drugih vrat. Spet reče vrag dečku: „Tu imaš ključ; odpri vrata, in najdeš polno srebra.“ Deček mu spet odgovori: „Kakor si zaprl, pa odpri!“ Vrag odpre, in klet zablíši v srebru. Iz druge kleti gresta v tretjo, kjer je bilo mnogo bakrenih novcev. Vrag je moral

spet sam odpreti. Ko prideta iz tretje kleti, bila je ura eno, vrag pa reče: „Tu imaš ključe od vseh sob, od vsega grada; sedaj nam pa odpri vežna vrata, da gremo ven!“ Deček mu pa odgovori: „Jaz ne potrebujem ključev in vam nečem odpreti vrat, ampak poberite se skoz ljuknico v ključavnici tje, od koder ste prišli.“ Vrag vrže ključe na stol, deček pa vzame gorjačo in začne vrage librati, ter je je tako dolgo pretopal, da so vsi vèn poskakali. Potem vzame ključe in gre v deveto sobo, se vleže na najlepšo posteljo in zaspi. Zjutraj zgodaj veli grajščak enemu izmed hlapcev, naj gre v grad gledat, kaj se je dogodilo z dečkom, in naj mu prinese vsaj košček njegovega mesa, če so ga vragi vendar toliko pustili. Hlapec gre v grad in dobi v devetih sobah mirno spečega dečka. To gre povedat gospodarju. Kmalu pride deček sam k grajščaku in pové, kar je videl in slišal. Grajščak mu je dal hčer za ženo in drugo, kar mu je bil obljubil. Potem so se gostili, in pili in jedli, da ni bilo kam vilic zabosti.

3. Mačeha.

(Zapisal v Istri J. Volčič.)

Vidim čudo spreveliko, nevesticu mladu, kada jej žmije oči piju, vlase ter jej viju. A na bor sveti Mikula po raju se šeče, i zagleda nevesticu mladu i govori. „O ti mlada nevestice! što si Bogu pregrešila, da ti tako žmije oči piju, vlasi ter ti viju?“ — „O na bor (borenje moje) sveti Mikula! ja ću ti se pravo izpovedati. Ja sam bila nevestica mlada, trikrat sam se uženila, sam imela troje pastorčenje. Pervi veli: „daj mi kruha, majko!“ Dala sam mu namesto kruha vse črne zemlje; to sam prvo pregrešila mlada, da mi nebi bilo tesno za va pakal pojti. Drugi veli: „napoji me majko!“ Napojila sam ga žućem i octom i od žmije sutoga ćemera. To sam drugo pregrešila mlada, da mi ne bi bilo tesno za va pakal pojti. Tretji veli: „opaši me majko!“ Opasala sam ga šarom žmijom jadnom strupovitom, to sam treto zagrešila mlada, da mi ni bilo tesno za va pakal pojti. Nedaj se Bog nijednoj poroditi, ko bi morala otrokom za mačehu biti, ka jih želi tako pomoriti; za svem tem budi Bogu hvala, sada i vazda i po sve vike Amen.

Národne stvari: priče, navade, stare vere.

(Nabral in razglasil M. Valjavec.)

(Dalje.)

Gda je deček bil vu lovu, a sestra njegova bila je sama doma, došel je k njoj jeden tolvaj. Puca se je bila poplašila, nu on joj je rekel: ne boj se ti nikaj, ja ti ne čem nikaj, samo mi moraš povedati,

kaj te bum pital. Ona mu je rekla, da mu pove 'se. Ona je bila jako snažna pak se je bila dopala tolvaju i on ju je štel na grešno delo napelati, ali se je itak malo bojal; mislil je, da je kak špijon, pak ju je zapital: kak si ti sim došla i s kem si došla i koga imaš išče sobom? Ona mu je povedla, kak je sim došla, kak se mora po svetu tuči zbog svoje mačahe i koga išče ima sobom: da ima samo brata sobom ali da je on odišel vu lov. Gda je puca to povedla tolvaju, rekel joj je: znaš ti kaj? ti si se meni dopala, ja te bum rad imel i zel za ženu. Ja ti imam penez dosta i nâj se bojati, da bi se morala po svetu tuči i delati, neg buš živela kakti jedna gospa; ja ti kupim grunt, gde goder hočeš, pak si tam damo hižu napraviti pak bumo tam živeli. Na to mu je rekla puca: je, ja imam brata dobroga, ja bez njega nejdem nikam, a more biti, da me ne bi niti pustil brat od sebe, vi morate njega pitati. Na to joj opet odgovori: hm, ja ti ga vubijem, ti znaš da sem ja tolvaj i to gospodar 'sih tolvajov. Puca se je prestrašila, a oni dva su bili sami doma pak se je vu njega zatelebala tak jako, da ju je bil obrnul na svoju ruku, da je na poklem dopustila si i brata 'moriti. On joj je rekel: znaš ti, kaj ti povem? Gda bu tvoj brat vre štel dimov dojtji, onda ti mene povezni pod kacu a njega pošli na čerešnu, a gda bu vre visoko na čerešni, onda me van pusti a ja ga 'morim, onda pak budemo mogli delati, kaj goder bumo šteli i bumo sami. Ona mu je obečala radi bedarije. Gda se je vre brata nadala dimov, poveznala je njega pod kacu, a gda je bila vre dela peč i svojke, rekla je onda bratu: znaš ti kaj? ti idi na čerešnu pak nam naberi čerešen, dok ja pripravim jesti. Brat je poslušal sestru pak je išel na čerešnu. Gda je bil vre na čerešni, odveznala je tolvaja a tolvaj je mam počel na njega strelati ali ga nê mogel pogoditi. Gda je on siromak to videl s čerešne, da ga hoče on streliti, zakričal je živinam: hote mi živine na pomoč, tat me hoče morit'. Pevec je mam onda zakukurikal, gda je on gore išel i gda je zakričal, mam počme kukurikati i sprne dole, a živina si hiti vrata od koca pak su mam pograbile tolvaja in na drobne komade rastrgale. Vezda je zišel 'z čerešne pak je pital sestru, zakaj je ona to napravila. Ona mu je pripovedla, kaj se je ž njom doma pripetilo, da je morala naj predi priseči i da je morala ž njim pregrešiti, ar ju je štel zaklati i rasepati živu, ako ga ne bi bila poslunala. Ali joj je rekel brat: ti si moja prava sestra, za te sem se jako skrbel, pak si me štela dati vubiti; ja tebe neču vubiti, neg se buš sama vubila. Ona ga je prosila i molila, da joj naj oprost; ali on joj nê štel oprostiti, neg ju je poveznal pod onu kacu, gde je bil povežnen tolvaj, ali joj je ipak dal kruha i mesa dosta, a na kacu je nametal drv i kamenja, a bila je tak velika kaca, da se je mogla raztegnuti pod njom. On si je dobro zapamtil mesto i odišel je po šumi i rekel je sam vu sebi, da ide van iz te šume. Ali su 'se živine ž njim išle. Dojde na skorem na kraj šume i videl je polje i sinokoše i jeden veliki berek pak reče: fala budi bogu, pak si je sel vu flad a živine su si poleg njega polegle. Vu tom bereku bil je jeden stari pozoj i pozaju su

morali davati saki den jednu pucicu za mito, da je ne bi potopil, i to po redu su morali davati 'si po celom kraljestvu, gda je došel na koga red. Bil je to takov pozoj, gda nê dobil svoj obrok, mam se je počel gibati a onda cela ona okolica se je takaj počela gibati. Ljudi su davali, ali su se spominali, jeli bu i kralj dal svoju, gda na njegovu čer dojde red. Gda je došel red na čer kraljevu i gda se je vreme približavalo, kralj je po celom kraljestvu razglasil, da gdo bi mu čer oslobodil od pozoja i njega vubil, da mu dá čer za ženu i postavi ga za kralja celoga kraljestva. Ali se nê nigdo javil. Gda je videl kralj i kraljica, da budu morali dati čer pozaju, počeli su se plakati oni i 'se po celom gradu. Ali gda je vre došel den on, gda se je morala poslati k bereku, plakal se je kralj i kraljica tak jako, da je ona skorem 'mrla od žalosti i narekala je čer 'sega grla, a isto tak i kralj sam. Oni su ju oblekli tak lepo, kak da bi za muž išla i dal je gosti naprositi, ali nê mogel nigdo jesti od žalosti. Siromašna čer bila je skoro cela obličena vu samom zlatu i srebru i dragem kamenju. Kralj je načinil spreved, kak je naj lepše mogel, kak da bi čer zakapal na grobju, i ov spreved išel je ž njom prek do bereka. Ov dečec spod hrasta opazi, da ide k bereku spreved i opazi kralja i kraljicu i mnogu gospodu, i gda su vre blizu bereka bili, ostavili su samu kraljevu čer tam a drugi su dimov odišli, ali su se jako plakali i narekali. Gda je bila vre sama kraljeva čer ostala tam i bila si je vre poklekla poleg bereka pak je bogu molila, išel je dečec k njoj, ali su ž njim išle i zveri. Gda je to pucica vidla, poplašila se je bila tak jako, da je skoro dušu pustila. Dojde k njoj dečak pak joj je rekel: kaj delaš tu? Ona mu nê nikaj odgovorila. On ju pak zapita: poveč mi, kaj delaš tu? ne boj se nikaj, ja ti neču nikaj včiniti. Gda je ona tu čula, došla je opet sebi pak je počela povedati, kaj se je ž njom pripetilo i zakaj je poslana k ovomu bereku. Na to joj reče dečak, ne boj se nikaj, ja te bum občeval i obranil od toga vruga; hodi z menom u flad i tam bumo čakali. Ali mu je ona odgovorila: jai jai, ne smem nikam, neg moram tu čakati svoju smrt. Bilo je zapovedano, da nigdo svoju čer ne sme odpelati i ako bi se zeznalo, onda bi se on s celom porodicom hitil vu berek pozaju. Ona nê štela iti ž njim vu flad pak si je on poleg nje sel i zveri su polegleg poleg njih pa su se tak spominali i pozoja čakali. Na jem put se je počela voda gibati. Gda je ona vidla, da se voda gible, mam mu je rekla: moj dragi prijatelj, vezda ja moram iti bliže k bereku, vezda ite vi z bogom, ar bi vas pozoj požrl. Na to se je rasplakala i kušnala ga je pak mu je rekla: z bogom dragi ljubleni i kušneni. Ali joj on reče: ne boj se, ne bu te požrl, ja ga bum 'moril, samo hodi malo dalje od bereka. Ona ga je poslušala i išla je ž njim malo dalje. Na jemput pokaže van glavu pak se razija, da ju bo požrl. Ali je nê mogel doseči i zišel je malo dalje, ar mu je dišala. Dečak zeme pušku, pukne na njega triput pak reče živinam: pograbete ga pak ga rastrgajte na dromné komade. Zveri su ga pograbile pak su ga na dromne falačece rastrgale. Gda je to vidla či kraljeva, razveselila se je pak

je zaviknala: fala budi bogu i tebi, dečak, koj si me oslobodil od ove nesreće i od ovoga besa, ja ču tebe za pravoga tovaruša i muža. Vezda su išli ovi dva dimov kralju i pevali su po celom putu. Ali mu se je na jempu počelo dremati pak reče čeri kraljevoj: znaš ti, kaj ti povem? meni se jako dremlje, bumo si seli sim malo vu flad. Ona je privolila na to pak su si seli vu flad, i gda su si seli, reče joj: čuješ ti moja, daj mi malo po glavi poišči. Vre su si bili jako dobri i poznati i pošteno su išli dimov. Ona mu je štela po glavi iskati i onda joj je del glavu na kolena i on joj je na koleni' zaspal. Išel je baš onda onud cigan i nesel je svoju robu na pleči' i gda je vre štel blizu dojtji k ovim dvim, počela ga je ona buditi, ar se je bojala cigana, ali ga nê mogla nikak zbuditi. Gda je došel cigan tam, poklonil se je pak je rekel: kaj oni, gospa, tu delaju? Ona mu je povedla, kaj se je pripetilo i kak je ona srečna i on dečak. Ali gda je cigan čul, kaj je to i gda je videl, da ga ne mre zbuditi, zel je meč njegov pak mu je glavu odsekel. Na to se je počela kraljeva či plakati, nu cigan je njoj rekel, da se naj ne plače, da bu on ž njom išel dimov, i rekel joj je, ako ne bu čkomela, da i njoj glavu odseče. Ona je začkomela. Vezda ju je zel sobom pak je išel kralju i rekel je: vi se ne bojte nikaj, ja vam nikaj neču, nego vi morate z menom iti k svojemu ocu i pred njim reči, da sem vas ja oslobodil od te nesreće i pozoja 'moril, a drugač ako ne budete, hoču i vas zaklati. Ona sirota je bila strahu pak mu je obečala da bude, i preklela se je. Cigan joj je veruval i gda je došel kralju š čerjom, povedal je, da je on moril pozoja. Oni su pitali čer, je li istina. Ona je rekla zvana da je. Mam je dal kralj razglasiti po celom kraljestvu, da je jèden človek njegovu čer oslobodil od pozoja i pozoja moril i da je celo kraljestvo oslobodil od nesreće. Nu on nê razglasil, da je ciganskoga roda. Pozval je 'se velikaše na gosti i da vidiju, je li ov človek vreden zeti njegovu čer i je li vreden postati za kralja ali ne, i pozval je takaj od 'sakoga sela jednoga gospodara, da budu vidli, je li vreden postati za kralja ali ne, i rekel je, da dá 'sakomu jesti i piti, koj goder dojde tam glet, a da je slobodno 'sakomu dojtji glet; i bil je dal po celem kraljestvu ljudem veliku slobodu, a u gradu svojem dal je bil napraviti velike gosti, i vu gradu bila je samo jedna velika svetlost: po pragu su gorele sveče i dupliri a vu palači su bili sami zlati svečnjaki i sami goli dupliri su goreli. Cigan je sedel za stolom s kraljevom čerjom i imel je šest vanjkušov pod ritjom; mudro se je držal pak je pušil. Gdo goder je došel vu hižu, moral se je pokloniti njemu tak ponizno kak samomu kralju i zaviknuti: fala budi bogu, da nas je oslobodil od nesreće. Cigan se je navek mudro držal a kraljeva čer je morala mirom poleg njega sedeti i ž njim se spominati, ali je navek bila žalostna. Gospoda su ga pitala, od kud je i kakvoga je roda. On im je odgovoril, da je iz Vratnoga Kalničkoga, ali jim nê povedal, da je cigan, neg je rekel, da je plementaš. Ali je takaj bil došel jeden selski človek tam pak je i on rekel po običaju, ali je na jempu opazil poleg kraljeve čere cigana, koj mu je bil baš pro-

dal jedne kopljače i jeden lanc. Gđa je ov selski vojvoda to videl, mam je pital gospodu, jeli je ov taj novi kralj. Oni su mu odgovorili, da je. Na to je on zazval gospodu vu drugo hižu i samoga kralja pak je rekel: prosim, mâ plemenita gospoda, kaj je ov taj, kojega ste zabrali za kralja? Oni su mu odgovorili, da je. Na to jim je opet on rekel: am je ovo cigan iz Vratnoga, am je meni baš denes teden prodal jedne kopljače i jeden lanc i ima doma oca Imbrinu, nâjte mu verovati, da bi bil plementaš, nego vam je cigan. Gđa su velikaši tu čuli, mam su išli k njemu i pitali su ga, od kud je. Nu on je videl i poznal vojvodu svoga sela pak im je povedal istinu. Medtem toga su se spominjali, da to nêma nikaj, kaj je cigan rodod; rekli su, da zato more biti dober človek. Gđa je bil cigan ovomu dečaku glavu odsekel i odišel s kraljevom čerjom i njega su ostavili mrtvoga spati, išla je mam lisica brže bole po živici iskat kaču i našla je nekakvu kaču pa ju je vlovila i ponesla med zver. Tam ju je rastrgala pak je s maščum namazala vrat i glavu i rekla oreslajnu, da joj naj pomore. On joj je pomogel deti glavu na vrat i mam se je zarasla i opet je ožil dečak. Gđa se je prebudil, pregledal je zver i videl, da mu je išče poleg njega, pak si je opet legel i tak zaspal. Gđa je vre dugo spaval, budila ga je lisica ali ga nê mogla zbuditi. Onda ga je išel budit oreslajn i on ga je zbudil. Gđa se je prevetral, videl je, da nê več pri njem kraljeva či. Onda se digne, ide dale svojom zverjom, ali je vre bil večer. Dojde v jedno selo, tam je prosil stan i zbila je bil dobil pri nekom plementašu. Ov je mislil, da je dečak zdaleka pak ga je počel pitati, jeli zna kaj novoga. On mu je odgovoril, da ne zna nikaj takvoga, ar mu nê štel mam povedati, da je on kraljevu čer oslobodil.

(Dalje prih.)

Slovansko berilo.

I. Prirodna svoboda.

(Srbska narodna.)

Льно пѣва славуѣак ¹⁾ — У зеленој шумици — У зеленој шумици — На Тапаној ²⁾ гранчици. — Одтуд иду три ловца — Да стрѣљају славуѣа. — Он се њима молио: — „Немојте ме стрѣљати, — „Ја ћу вама пѣвати — У зеленој башњици ³⁾ — „На руменој ружици.“ — Ухватише три ловца — И одњеше славуѣа, — Метнуше ⁴⁾ га у дворе — Да им драге весели. — Неће славуѣ да пѣва — Него хоће да јадн; ⁵⁾ — Одњеше га три ловца — И пустише у луге, — Стаде славуѣ пѣвати: — „Тешко другу без друга, — И славуѣу без луга.“

I. 1) Slavec; 2) tanek, tenek; 3) vrtec; 4) deli so; 5) toži.

II. Življenje-vožnja po morji.

(Česki, od V. Furcha.)

Všickni ¹⁾ jsme my plavci — Na chatrné lodi ²⁾ — Jedna hvězda všecy — V kraj neznámý vodi. — Lod' pohazovaná ³⁾ — V boufném vlnobiti — Musi ⁴⁾ se o hrobní — Kámen rozraziti. ⁵⁾ — Širý svět je mořem — Tělo tvé je lodí — Správce ⁶⁾ světa lod' tvou — Do přístavu ⁷⁾ vodi. — Duše, tvoje duše — V korabu tem pluje ⁸⁾ — Z ciziny ⁹⁾ se duše — Domů navracuje ¹⁰⁾.

III. Žetva.

(Polski.)

Juž ¹⁾ zaglada do okienka — Jasnooki biały dzień ²⁾! — Juž na niebie tli jutrzienka ³⁾, — Uciekł ⁴⁾ przed nią nocy cień ⁵⁾. — Wstańmy, wstańmy z téj pościeli, — Co tak miło więzi ⁶⁾ nas, — Bo juž czysty dzień się bieli — Czas do żniwa, w pole czas! — Dalej! do rak ⁷⁾ sierpy, kosy, — Trzeba wszystko ⁸⁾ w pole nieść ⁹⁾ — A tu wzniesmy ¹⁰⁾ nasze głosy — I oddajmy Bogu cześć ¹¹⁾. — Cześć ci, Panie ¹²⁾! wielki Boże! — Chwała tobie, Ojczyzno! — Niech ¹³⁾ twa łaska ¹⁴⁾ nas wspomóże ¹⁵⁾ — Bo ¹⁶⁾ Ty moc i dobroć masz. (Konec prih.)

IV. Oblaki.

(Ruski.)

Какъ прекрасны облака ¹⁾ по утру! Они похожи ²⁾ на рубины, оправленные въ золото; жаворонокъ ³⁾ подымается ⁴⁾ къ нимъ и поетъ, будто ⁵⁾ при вратахъ неба. Какъ пышны ⁶⁾ облака въ полдень, когда они висятъ такъ высоко и сияютъ близною ⁷⁾ въ лазуревомъ пространствѣ! При закатѣ солнечно-мъ ⁸⁾ они опять прекрасны, и на далекомъ западѣ принимаютъ всякіе цвѣта и образы. Иногда ⁹⁾ они бываютъ похожи на башни и замки, ¹⁰⁾ на высокіе престолы и терема ¹¹⁾ изъ топазовъ и золота. Ночью, ¹²⁾ когда ихъ освѣщаетъ мѣсяць, они такъ ярки, ¹³⁾ и бѣлы чисты, и когда все успокоится ¹⁴⁾ и затихнетъ, они — будто стадо спящихъ барашковъ. ¹⁵⁾ Но что ¹⁶⁾ такое облака? Просто ¹⁷⁾ пары. Они быстро исчезаютъ, ¹⁸⁾ быстро измѣняются: они то темнѣютъ во время грозы, то надуваются ¹⁹⁾ въ бурю; но потомъ является ²⁰⁾ радуга ²¹⁾ милосердія, и природы, посреди потоковъ, дождя, улыбается. ²²⁾

II. ¹⁾ Vsi; ²⁾ slaba ladija; ³⁾ sem ter tje metana; ⁴⁾ mora; ⁵⁾ razbiti se; ⁶⁾ vladar; ⁷⁾ pristan; ⁸⁾ pluti, plavati; ⁹⁾ tujina; ¹⁰⁾ vraćati se.

III. ¹⁾ Že; ²⁾ dan, den; ³⁾ juternica; ⁴⁾ utekel je; ⁵⁾ senca; ⁶⁾ vezati; ⁷⁾ v roke; ⁸⁾ vse; ⁹⁾ nesti; ¹⁰⁾ povzdignimo; ¹¹⁾ čast, čest; ¹²⁾ gospod; ¹³⁾ naj; ¹⁴⁾ ljubezen; ¹⁵⁾ pomoči, podpirati; ¹⁶⁾ ker, kajti.

IV. ¹⁾ Dvojina namesto množine, kar se v ruščini čestokrat nahaja; ²⁾ podobni so; ³⁾ škerjanec; ⁴⁾ vzdiguje se; ⁵⁾ kakor, kakor bi bilo; ⁶⁾ krasni; ⁷⁾ z belino; ⁸⁾ pri solnčnem zahodu; ⁹⁾ časi; ¹⁰⁾ stolpém in gradém; ¹¹⁾ krasovidom; ¹²⁾ po noči; ¹³⁾ žareč; ¹⁴⁾ upokoji se; ¹⁵⁾ ovac, jancev; ¹⁶⁾ kaj; ¹⁷⁾ zgolj; ¹⁸⁾ izginejo; ¹⁹⁾ nabuhnejo se; ²⁰⁾ prikaže se; ²¹⁾ mavrica; ²²⁾ smehljá se.

Glasnik IX. tečaj.

Književni obzor.

Die slovenische Sprache nach ihren Redetheilen. Be-
handelt von Fr. Levstik. Laibach 1866. Kar se tiče našega
slovnškega blaga, Slovenci gotovo ne moremo reči, da smo siromaki.
Od kar nam slovenščina v knjigi rabi, vedno se je slovnški mikala
in likala; ni čuda tedaj, da se je naša pisava že dosti lepo ugladila
in v določna pravila spravila. Le tu pa tam se kaže še kaka nedo-
ločnost v oblikah; da pa tudi ta zgine, treba je nam mimo prav
obilne rabe našega jezika v pisanji še dela, v katerem bi nam kak
sloveč jezikoslovec na podlagi stare slovenščine in ljudskega govora
kritično pojasnil veljavo dosedanjih knjižnih oblik, da bi imeli go-
tovo vodilo vsem slovenskim pisateljem. Nadjali smo se tacega dela
iz rok našega slovečega Fr. Levstika, ker ima za - nje vse potrebne
zmožnosti; ali nada nas je takrat ukanila; namesto popolne slovenske
slovnice smo prejeli odlomek — v nemškem jeziku. Natančne presoje
tega v mnogem oziru znamenitega dela naj se loti kak bolj zveden
jezikoznanec; nam bodi danes dovoljenih samo nekaj besed o njegovi
osnovi in izpeljavi sploh.

Pričujoče novo delo na domačem jezikoznanskem polji se pečá,
kakor že naslov kaže, z oblikovjem našega jezika; reči se mora o
njem, da razodeva od konca do kraja temeljito jezikovo znanje. Po
osnovi je podobno drugim teoretičnim slovniciam novejšega dela;
vendar ima pred njimi to prednost, da se še v obilniši meri ozira
na staro slovenščino, ko une. S posebno skrbjó je izdelan slovenski
glagol, kakor še v nobeni drugi slovnici tako; zadosten pa se more
imenovati tudi nauk v ostalih govornih razpolih. V oblikah se ravná
slovnica v obče po sedanji splošni pisavi, kar je vse hvale vredno;
saj vedna menjava v oblikah pisatelje in bralce bega in pravi na-
predek ovira, sosebno če se nahajajo v spisih tacih mož, ki se sploh
kot vodniki čislajo in se po njih več ali manj pisavcev obrača. Samo
v nekterih rečéh se je ognil g. pisatelj temu tehtnemu pravilu; tako
n. pr. je nam bila doslej popolnoma nova rodivnikova oblika **ij**
namesto **i** (živalij — kostij), **komer**, čemer namesto **komur**, čemur;
krajše glagolove oblike v 3. mn. osebi, kakor so: pléne,
kličó itd. namesto plenijo, kličejo, ki imajo se vé da korenino
v starem jeziku in se utegnejo nektere tudi našega govora prijeti.
Ako je oblika: nisem, nisi, ni itd. res pregreha zoper naš jezik,
pišimo vsaj nésem, nési, né, namesto prečudnega: nejsem,
nejsi, nej — nejso, ki je gotovo večini naših bralcev v spotiko
itd. — Pravilom so dodane v pojasnovanje mnoge opombe z marsi-
kterim žlahtnim zrnóm, ki utegne s časom sad obroditi; kar se pa
tiče večine oblik, ki je g. pisatelj namesto doslej v slovnici rabljenih
priporoča, želimo jim iz ljubezni do toliko potrebne edinosti v pisa-
nji, da ostanejo zdaj še mrtve, kakor slovniciarju, tudi pisatelju
Levstiku in njegovim nasledovavcem. V ostalem pa nam bodi g.
Levstikovo pisanje vzor prave národne in jedernate slovenske pisave.

Delo je namanjeno se posebno Slovencem, ki se želé bolj na tenko seznaniti z oblikami našega jezika, zraven pa tudi našim uradnikom in Nemcem. Slovencem bi bila slovenski pisana, samo njim namenjena slovnica gotovo v veliko večo korist, ker bi bila brez dvombe marsikteri reči bolj do korena segla, nego se je v pričujoči zgoditi moglo; kar se pa tiče naših uradnikov, katerim celó praktična slovnica rada preseda, in pa Nemcev, tem se je po naših mislih s to teoretično slovnico brez praktičnih vadeb le slabo postreglo; kdo bi pač mogel verjeti, da bi se po tem poti kak tujec našega jezika naučil! Ako vrh tega še pomislimo, da slovenska slovniška terminologija že nežni mladini v národnih šolah ni več popolnoma neznana in da se slovenska slovnica tudi odrasli mladeži srednjih šol sploh le slovenski razlaga, po tem takem z g. pisateljem ne moremo biti edinih misli v tem, kar ga je nagnilo, da je slovnico nemški spisal.

Celo delo razpada v 11 poglavij; v prvem je govorjenje o črkah in njih veljavi. Kar piše g. pisatelj o izreki sedanjih namestovavcev starih nosnikov, to ne more veljati za ves slovenski govor. Mnogim Slovencem se glasi *é* v besedah: *pét, desét, svét* (sanctus) brez predglasnega *j*, in *ó* v besedah: *góba, póť* itd. večidel tako, kakor bi bil v njem *a* vtopljen; in ta izreka se nam zdi staroslovenski bliža od une. Kakor v drugih slovnica našel je polglasni *e* svoje mesto tudi v pričujočem delu, čemur se moramo res čuditi, ako pomislimo, kako neusmiljeno se je pri drugi priložnosti po njem udrihalo. — Nauk o slovenskem naglasu je jako pomanjkljiv; pri veliki nestanovitnosti in premenljivosti našega naglasa po raznih straneh bi bili g. Levstiku gotovo vsi Slovenci jako hvaležni, ko bi nam bil nasledek svojih preiskav o njem vsaj na kratko razglasil. Levstikova slovnica naglašá: *čúđiti se, letáti, laziti, kupiti, trositi, vrzimo* itd., mnogi Slovenci pa govorimo, devaje naglas na koreniko: *čúđiti se, létati, láziti, kúpiti, trósiti, vrzimo* itd. Kterega naglasa se nam kaže poprijeti? Po naših mislih naj se daje v dvomnih primerih prednost tistemu naglasu, ki se opira na najimenitniši del, na koreniko, in se tudi najbolj vjema z ostalimi slovanskimi narečji. — V III. poglavji se obravnava samostavnik po spolu in sklanjanji. Pravila so v obče prav določna in lahko umevna; vendar pravilo o ženskih samostavnikih kakor tudi pravilo o množnem rodivniku srednjih in ženskih samostavnikov (str. 16 b) in 19 f) ni veljavno na vse strani (n. pr. *most, post, pust, val, detal* itd. so moškega spola in mesto — *mest* (ne meset); *barka* — *bark* (ne barek) itd.) V IV — VI. poglavji se govori o pridevniku, števniku in zaimku; na strani 28 b, c ste se menda vrinili tiskarni hibi; sicer bi morali pisati: *mlad* — *mlajjši, mlajji, st* in *g* pa le v *šč* in *ž* (ne v *šči* in *ži*) prehaja. — Velike cene je nauk o slovenskem glagolu (str. 46 — 122 VII. pogl.), gotovo najizvrstniši oddelek cele slovnice; naj ga vsak bralec skrbno prevdari. Na strani 55 §. 49 bi se menda bolje bralo „*Infinitivendung*“ namesto „*Abwandlungsendungen*.“ Kar se tiče ženske oblike *ti* (namesto *te*) v dvojini, zdi se nam prelokalna, da bi utegnila

kedaj splošno veljavo zadobiti; ali ne bi bilo bolje, da bi se tudi v tej reči obrnili po stari slovenščini, ki nam tudi drugej pot kaže? Dvomimo tudi, da nam v 3. sedanjikovi osebi krajša (pravilniša) oblika pri vseh glagolih oživi. — Na marsiktero novo drobtino naleti bralec tudi v poslednjih štirih poglavjih, ki govoré o členkih našega govora.

Sklepamo kratko naznanilo tega v mnogem oziru imenitnega Levstikovega dela s srčnim voščilom, da razširja po vseh stranéh naše domovine temeljito jezikovo znanje; g. Levstika pa prosimo, da nas razveseli v kratkem tudi z drugimi oddelki naše slovnice — če je le mogoče — v slovenskem jeziku. — Knjiga šteje 144 strani male osmerke in velja po vseh bukvarnicah 60 nkr.; založil jo je Janez Giontini v Ljubljani.

Sionska lira. Prvi vezek „sionske lire,“ ki jo izdaja naš nadepolni domači skladavec Fr. Gerbec v Pragi, prišel je pred nedavnim v prav lični obliki na svitlo in obsega te-le pesmi z napevi vred za mesec svečan: „Svečnica“ (besede Fr. Marna), „Tantum ergo,“ „Pepelnica,“ (besede Fr. Marna), „Postna,“ (Tam na vrtu...); „Kvaterna nedelja“ (besede Fr. Marna) in „10. psalm“ (besede M. Valjavca). Živo priporočamo ta novi izdelek domače umetnosti vsem Slovencem, sosebnó pa našim učiteljem, organistom in cerkvenim pevcem; naj najde to periodično delo dovoljne podpore po vseh slovenskih stranéh! Naročnina iznaša samo 2 gld. za celo leto.

Nov glagolski rokopis. V mestu Oportu na Portugalskem se hrani — kakor je naznanil g. tovarnik Červený iz Kraljevega gradca češkemu muzeju — doslej neznan glagolski rokopis etiško-nabožnega zapopadka, ki šteje v štirjaški obliki 160 prekrasno pisanih listov. Posnetek ene strani tega rokopisa, ki ga je dal g. Červený napraviti, je prebral muzejni knjižničar Vrtatko in se že iz teh vrstic prepričal, da je v književnem in grafiškem oziru visoke cene. Ker ni upanja, da bi bil ta glagolski rokopis kedaj na prodaj, bodi jugoslovenski akademiji, brž ko se ustanovi, prva skrb, da se po večí roci prepíše ali po svetlopisu posname.

Lužiško-srbsko časništvo. Lužiški Srbje, najmanjši narod slovenski, — šteje se jih komaj 150000 duš, — prizadevajo si iz vseh močí, da ohranijo svojo národnost sredi nemškega sveta in se povzdignejo na višo stopnjo prave národne omike. V ta namen jim služi sosebnó njihova „matica“ in šestero raznih časnikov, ki širijo koristno znanje med dolgo zanemarjenim ljudstvom. V gornjelužiskem narečji jim izhajajo: 1. „Czasopis towarzystwa Macicy Serbskiej,“ vsako leto dva zvezka; 2. „Katholski posol,“ dvakrat v mesecu; 3. „Lužičan,“ lepoznavski mesečnik; 4. „Missionski posol,“ mesečnik; 5. „Serbske Nowiny,“ dvakrat v tednu in v doljno-lužiskem narečji 6) „Bramborski serbski časnik,“ tednik. Naj bi bil ta mali narod, kar se tiče podpore svojih časnikov, lep zgled drugim večim plemenom slovanskim.

Besednik.

Iz Celovca. Družba sv. Mohora se tudi letos prav veselo množi; od vseh strani jej dohajajo novi udje v prav obilnem številu, tako n. pr. se je oglasilo iz konjsiške dekanije na Štajerskem, v kateri je bilo lani le 5 družnikov, letos okoli 90 novih udov. Ni dvomiti, da letos število družnikov še bolj naraste mimo lanskega leta. — Natiskovanje družbinih bukev za tekoče leto se je že pričelo; v natisu so že: „Kortonica“, „Življenje svetnikov“ in 13. zvezek „slov. Večernic.“ Skrb nas bode, da prejmo čast. družniki letošnje bukve gotovo že sredi meseca julija; naj se pa tudi podvizajo, kolikor je mogoče, s pristopom, da se imenik še pred koncem majnika v natis dati more. — Pri tej priložnosti opominjamo rodoljube na Koroškem tudi „slov. matice“, da jej v prav obilnem številu pristopijo. Kdor se noče naravnost v Ljubljano obrniti, naj se oglasi pri Glasnikovem vredništvu, ki bode kot poverjenik z veseljem prejelo in odrajtovalo letnino in ustanovnino starih in novih udov. — Pred nekaj dnevi se je razposlal 29. vezek „Cvetja iz domačih in tujih logov.“ S tem vezkom je dovršena žalostna igra „Tomaž Mor,“ po bukvarnicah bode veljala 36 kr. in epična pesem staroruska „Slovo o polku Igorevč;“ vrh tega se je pričel v tem vezku zanimivi roman Jurčičev „Deseti brat“; 30. vezek izide okoli velike noči.

Iz Ljubljane. (*Žalostne prikazni v narodnem življenji meseca februarja 1866.*) — c — Mesec februar nam Slovencem že nekaj let sem ni kaj prijazen; tudi letošnji se nam ni priljubil. Vesela nada, ki sem jo v sporočilu o mesecu januarju izustil, splavala nam je po — tuji Reni. C. k. namestnik dal je poslednjima interpelacijama odgovor, ki sicer popolnoma ne vstreza djanjskim potrebam našim, vendar mu je med vrsticami brati, da se omenjene stvari kolikor toliko v prihodnje obrnejo na boljše. Dr. Bleiweisov predlog o učnem jeziku v ljudskih šolah, realki in gimnazijah naših — podrlo je 18 nasprotnih glasov zoper 13 prijaznih. Da-si je bilo odsekovo sporočilo utrjeno na nepremekljivo skalo naravnih pravic našega naroda in na vseh narodov djanske skušnjaje, da se ves narod dá izobraževati le v materinem jeziku, da-si je bil tudi c. k. namestnik pred obravnavo očitno izrekel, da vlada v materijalnem oziru ni zoper ta predlog, ampak te misli, da se obširnejše v naše šole vpelje slovenski jezik, — vse nič ni pomagalo; glasovalo je 18 poslancev naših zoper tehtni ta predlog, ki bi nam bil imel nakloniti le majheno trohico že zagotovljene ravnopravnosti. Razlogi treh poslancev, ki so se mu ustavljali, bili so vsi piškavi in zidani na zvijačo, češ, da hoče ta predlog nemški jezik zatreti v naših šolah. Naši potomci, prebiraje te ugovore, bodo se čudili, kako da ni zmoglo odsekovo sporočilo. Nam, ki vemo, da je ravno v mesecu februarju rodila se Šmerlingova Slovanom malo prijazna ustava, se to glasovanje ne zdi kaj čudno. Listom, ki se pečajo s politiko, prepuščaje, da razgrnejo piškave te

ugovore, častitim bralcem naznanjamo le njihovo jedro. Prvemu ni všeč, da se v narodne reči vtika častita naša duhovščina, kateri dalje očita, da podpira vraže; drugi trdi, da so kranjske družine večidel že nemške; tretjemu pa se je do sedaj še veliko premalo nemškovalo ali germaniziralo na Kranjskem. Vsi trije pa so zagotavljali, da so slovenskemu narodu na korist zoper ta predlog. Kaj so neki ti trije poslanci že storili slovenskemu narodu na korist? Želeli bi, da bi nam hoteli naštetiti svoje dosedanje zasluge za omiko našega naroda; iz tega naštevanja hoče se jasno razvideti, da v tem oziru niso vredni jermenov odvezati naše duhovščine in dr. Bleiweisovim čevljem. Da nasprotniki dr. Bleiweisovega predloga svojo zmago na dolgo in široko razglašajo in do neba povzdigujejo po nemških listih, ki so ž njimi enega duhá, to se že samo po sebi umé. Toda zdí se nam, da so, svoje zmage pijani, preslišali Bleiweisove besede, da ta stvar ni rešena s tem, da se letos zavrže njegov predlog, ampak da se bode postavljala na dnevni red, dokler ne najde ugodnega rešila, kajti narod slovenski ne bode in ne more odjenjati od svojih pravic, brez katerih bi bil zbrisan izmed živih evropskih narodov. Prihodnost, naš krepki in bogato obdarovani narod, ki je marsikaj že moral in vedel potrpeti, zagotovljene mu pravice narodnosti njegove, kakor tudi to, da že letos in če Bog dá, nikdar več ne bode zvonilo 26. februarju — je naša tolažba. Veselo znamenje, da se Ljubljana če dalje bolje zaveda slovenskega svojega duhá, je to, da je sv. Mohora društvo, ki je imelo 1863. l. le 25 udov v ljubljanski dekaniji, jih 1865. leta štelo 166; za 1866. l. pa, kakor vemo iz gotovega vira, se jih je čez 60 novih vpisalo. Pa tudi Matici slovenski je Ljubljana največa podpernica; dala jej je dozdej 75 ustanovnikov in 69 letnikov.

Iz Dunaja, 19. februarja ✠ Jugoslovanski učenci tukajšnjih viših šol bodo te dni poslali adresu s podpisi škofu Štrosmajerju za stran ustanovitve vseučilišča v Zagrebu, da jo predloži hrvaškemu deželnemu zboru. Slovencev se je pod to prošnjo podpisalo okoli šestdeset. V odbor, ki ima adresu sestaviti, izvoljena sta Slovencev, Hrvatov, Srbov in Bolgarov po dva. Tudi po drugih vseučiliščih, kjer se uče jugoslovanski mladenči, nabirajo se podpisi. — Slovensko pevsko društvo je namenjeno kmalo napraviti besedo Prešernu in Vodniku na spomin. Prav tako! Zlasti prvega, svojega največega moža na literarnem polji, menim, da Slovenci premalo slavimo, še bolj premalo pa ne mara beremo in učimo se. Kakor so nam možjé družih narodov še le skazali njegovo pravo ceno, tako bo menda kmalo drugod bolj znan ko doma, kjer se vse premalo pečamo za-nj in že toliko let zastoj čakamo njegovega životopisa. Kakor iz gotovega vira vem, predstavljajo se v Angliji ravno zdaj Prešernove pesmi na angleški jezik. — Tu izhaja od novega leta sem česki satirično-humoristični list „Češiček.“ To me spominja, da bi tudi Slovincem dobro došel enak list. Zakaj že po svojem značaju je Slovenec tak, da ljubi humor.

Naj ga že tare nadloga, naj ga skrbi moré, včasí je rad za kak trenotek vesel. Tudi za satiro bi se pri nas dobilo široko polje. — Misel medsebnega bratovstva, vzajemnosti in enakosti se med slovansko mladino zbuja čedalje bolj, kar mora vsacega Slovana veseliti. 18. tega meseca so se zbrala vsa društva raznih slovanskih učeh se mladenčev. Nad štiri sto slovanskih študentov vseh narodnosti se je sešlo, za isto idejo gorečih. Čuli so se navdušeni govori v slovenskem, hrvaškem, srbskem, českem, slovaškem, poljskem, rusinskem, bolgarskem jeziku. Pevci raznih narodnosti so peli svoje domače pesmi in slišati je bilo izurjene deklamatorje. Slovenski pevci se nikakor niso slabo obnesli. „Domovina“ je pred vsem najbolj dopadla. Vse ogromno društvo je bilo do pol noči skup, vsesno in redno. Tako se seznanja Slovan s Slovanom in njegovim jezikom.

Od podnožja gorenskih planin. J. L. — Bodi nam najprej pozdravljen, vrli „Glasnik“, kakor naš stari znanec in prijatelj! Toliko iskrenejše pa ti še letos kličemo nasproti svoj „dobro došel“, ker si se nam pokazal z novim letom v prav zali novi opravi, ter nam donesel v raznih predalčkih svoje popotne torbe resnično obilo kaj lepega in mikavnega berila na izbéro. Tako opravljenega in s tako slovstveno robo oskrbljenega te more vendar vsaki slovenski rojak in tudi vsaka prava rojakinja kot svojega „pobratima“ ali „posestrimo“ spoznati in za ljubo imeti. — Kar nam pa je bilo v tvojih prvih dveh listih še posebno všeč, je „slovansko berilo.“ Spodobi se namreč, pa je tudi zelo koristno, da vsaki, ki se hoče zvati pravega slovenskega rojaka, zna saj tudi brati slovanska narečja; — pa kaj le brati, saj pri tako bližnji jezikovi srodnosti in enakosti po večem že tudi lahko njih spise ume. Prosimo torej, in tudi upamo, da nam prineseš v vsakem prihodnjem listu vsaj po en sestavek v hrvaškem, českem, polskem in ruskem jeziku, in — ker je prositi dovoljeno — k temu še dodaš po enega v staroslovenskem (z glagolico *). — Pa — s svojo prošnjo nismo še pri kraji. V prvem listu si nam priobčil cirilsko-slovenska pismena v cirilskem redu; ali ker imajo tudi abecede ostalih slovanskih narečij mimo slovenske nekoliko razlik (n. pr. hrvaški ě, ć; — česki ch, ě, ř, ý, ů; — polski ł, ą, ę itd.), bilo bi gotovo večini tvojih naročnikov in bralcev jako všeč, ako bi nam priobčil kot posebno doklado, (od „Glasnika“ popolnoma ločeno) abecede: hrvaško, češko, polsko, rusko (cirilsko) in staroslovensko, se vé, tolmačene z našo slovensko. Ta doklada bode bralcem pri vsakem posamnem listu lahko kot tolmač služila tako dolgo, da se branja popolnoma privadijo. Če ni drugače, naj se pri prihodnjem listu rajše drugim sestavkom toliko prostora odvzame, da le poprošene abecede dobimo!

Mislil sem pri tej priliki spregovoriti še besedico o naši toliko zaželeni kritiki; — pa — o tem drugikrat. Toliko vendar le rečem:

*) Glagolske azbuke še nima tiskarnica.

da je najboljši kritikar tisti, ki nam svojo slovstveno učenost kaže v obširnih, učeno-olikanih in mikavno-sestavljenih spisih, ter uči s tem, kako naj drugi delajo, da bode prav. S tem naj za danes končam, — pa morebiti še drugipot kaj.

* Ruski skladavec A. Serof, ktereга najnovejša spevigra „Rogneda“, je bila v Petrogradu z največo pohvalo sprejeta, je prejel od ruskega cara znamenito darilo 2000 rubljev; vrh tega bode dobival do smrti vsako leto 1200 rubljev.

* Našim severnim bratom Čehom tudi muzikalno slovstvo jako lepo napreduje. Dolgo časa je bila njih edina spevigra „Dráteník“ od slovečega skladavca Fr. Škroupa. Novejše spevigre česke so „Vladimir“ od Skuherskega, Šeborova „Templári na Moravě“, Smetanova „Braniboři v Čechách“, „Prodana nevěsta“ od istega skladaca, in Zvonařov „Zaboj“. Sedaj skladajo Smetana svojo tretjo spevigro „Dalibor“, Laub „Vodnika“ in J. Mayer „Slorymira“ in tudi skladavec Gregora v Pisku pripravlja novo česko opero.

* Slovansko pevsko društvo na Dunaju napravi 14. t. m. „Besedo“ v dvorani „Gartenbau-Gesellschaft“, Vstopnice po 1 gld. 50 nkr. se bodo dobivale v pisarnici tega društva.

Imenik čast. naročnikov. Za celo leto so plačali čast. gg.: 94. J. Preša, kapl. v Prečini; 95. J. Zorman, duhoven v Trstu; 96. Fr. Remeč, duh. v Trstu; 97. sl. frančiškanski samostan na Kostanjevici; 98. M. Pirc, korvikar v Gorici; 99. Št. Kociančič, prof. bogoslovja v Gorici; 100. A. Respet, prof. bogoslovja v Gorici; 101. A. Božić, kpl. v Renčah; 102. Dr. J. Zupanec, c. k. biležnik v Ljubljani; 103. Fr. Videc, trgovec v Ljubljani; 104. M. Debelak, gimn. učitelj v Benetkah; 105. J. Varl, fajm. v Krašnji; 106. J. Škrbinec, prov. v Pokerčah; 107. J. Ferenc, kpl. v Ivnici; 108. J. Poklukar, fajm. v Št. Vidu; 109. M. Cigale, c. k. min. koncipist na Dunaji; 110. gospa Marija Uršič, trgovka v Kobaridu; 111. J. Hanžič, kpl. v Halbenreinu; 112. O. M. Majerič, gvard. Minoritov v Ptujem; 113. Dr. V. Pavlič, c. k. pravdosrednik v Velkovecu; 114. Sl. čitalnica v Kanalu; 115. gospodična Amalija Črne v Tomaju; 116. P. Kobal, kpl. v Volčih; 117. J. Rejc, kpl. v Devinu; 118. A. Sparavec, kpl. v Cerkovcah; 119. Fr. Bradaška, c. k. gimn. učitelj v Zagrebu; 120—123. Fr. Erjavec, J. Tušek, J. Stožir in M. Jelovšek, c. k. realn. učitelji v Zagrebu; 124. Sl. bravno društvo v Lokavecu; 125. J. Virk, župn. v Ločah; 126. M. Sila, kpl. na Voloskem; 127. J. Švajger, c. k. pol. komisar v Gorici; 128. P. G. Hlebec, gimn. učitelj v Novem mestu; 129. B. Gradičnik, fajm. v Bilčovsi; 130. Dr. J. Ulaga, prof. bogoslovja v Mariboru; 131. L. Rozman, kpl. v Starem trgu; 132. gospodična M. Skulova na Vikerčah; 133. gospodična Jožefina Gressel v Ribnici; 134. gospodična Malica Gregoračeva v Kranji; 135. Drag. Šavnik, farm. magister v Kranji; 136.—38. Fr. Leyrer, knjigar v Mariboru. (Dalje prih.)

Listnica. Izdava lepoznankega časnika je združena z znamenitimi stroški; prosimo torej vseh naročnikov zunaj Celovca, ki niso še plačali za tekoče polletje, da pošljejo naročnino, če je le mogoče, še tekočega meseca. — G. L. B. v G. „Cvetje“ in družbine knjige ima v Gradcu knjigar Leuschner-Lubenski, v Trstu H. Schimpf in v Kranju bukvozev Reš na prodaj; g. V. M. v K. Zgodi se; hvala; g. J. T. v L. Prav dobro; g. o. Lj. B. na Reki. Naročnina dvakrat došla; g. A. Z. v L. Dobro; prosimo kmalo; g. L. H. v nov. m. V kratkim se porabi; g. J. V. K. Kmalo spet kaj; g. F. Št. v Č. Kmalo pride na versto.